



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes De Actibus Humanis

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum & Græcensis, 1716

Articulus V. Qualiter sint involuntarij actus procedentes ex metu?

urn:nbn:de:hbz:466:1-39981

ARTICULUS V.

Qualiter sint involuntarii actus procedentes ex metu?

298. **P**Ræter voluntarium, & involuntarium purum datur medium, seu mixtū ex voluntario, & involuntario id est, aliquid de utroque participans. Eiusmodi mixtum procedit ex causa triplici, nimirum ex concupiscen-

tia, ex metu, & ignorantia. De involuntario mixto ex concupiscentia actum est *Art. 3. & 4.* de involuntario ex metu nunc inquirimus, postea de voluntario ex ignorantia.

* *



§. I.

Quid, & quotuplex sit metus.

ARistoteles 2. *Rhetor.* 5. definit metum, quod sit molestia quadam, & perturbatio ex Phantasia futuri mali. Melius S. Th. 1. 2. q. 41. a. 2. Est passio animi circa metum difficilis, cui resisti non potest. Ulpian. L. 1 ff. de eo, quod metus causa: est instantis periculi vel futuri causa mentis repudatio. Theologi communiter definitionem S. Th. sic efferunt: metus est fuga mali imminentis difficulter evitabilis. De fuga observat Rayn. in *Discipl. Mor.* fugam esse passionem desiderio oppositam, quæ ab aliis dicitur abominatio, & interdum confundi cum metu propter affinitatem objecti, & mo-

dum tendendi, utraque enim passio tendit in malum absens, cum hoc tamen discrimine, quod timor respiciat illud, ut ad evitandum difficile, à qua evitationis arduitate præcindit fuga (& ideo spectat ad appetitum concupiscibilem, metus vero ad irascibilem) hæc enim est actus averfativus mali imminentis ad vitandum non difficilis: quod si malum jam præterit, fuga illius dicitur detestatio, his verbis concepta, nollem fuisse peccatum; qui actus est ex parte subjecti absolutus seu actu existens, conditionatus vero ex parte objecti; sic enim illum in *tract. de Pœnit.* exposui, si in me esset possibilis potentia nunc faciendi id, quod

Ff 2

quod peccatum non fuisset, quod absolute poterat non esse vellem non peccasse; ubi vides hunc actum pro objecto ac parte conditionati habere peccatum non fuisse quale objectum est simpliciter, & absolute possibile. Est partim inefficax, partim efficax sub respectu diverso; est inefficax in quantum nequit efficere peccatum non fuisse: est etiam efficax primo, quoad affectum, in quantum actualem affectum ad peccatum excludit, & insuper prior affectus ad peccatum ita destruitur, ut jam homo non censeatur habitualiter perseverare in peccato. Secundo, quoad effectum, quia ex DEI acceptance habet vires ad delendum peccatum perinde, ac si peccatum nunquam fuisset, cum actus hic sit unus ex essentialiter requisitis ad Sacramentum Pœnitentiæ, neque passim occurrat in libris ejus explicatio, occasione actus fugæ volui illum hic obiter adscribere non infructuose, cum multi ignorent, in quosita sit detestatio peccati commissi.

299. Metus dividitur in gravem, & levem. Gravis est, quando malum imminens ita percellit hominem, ut pensata conditione personæ, et si aliàs hæc constans, & fortis sit, non facile sit excutiendum. Et ideo dicitur cadere in virum constantem, & fortem (quando Jurisconsultus apud Sanch. *Lib. 4. D. 1. num. 9.* loquens de metu ait eum cadere in virum constantissimum, superlativum sumitur pro positivo) quia non officit constantiæ, & fortitudini, eo quod ex illo operans eligendo malum minus ad evitandum majus nihil laudis amittat: quapropter dici etiam consuevit justus,

& probabilis, quia leges sic operantem justè, ac probabiliter excusant.

Metus levis est, quando malum imminens est leve, seu tale, quod hominem prudenter aestimantem, & fortem non concutit id est, non dimovet de proposito. Et ideo dicitur non cadere in virum constantem, vocatur etiam vanus, quia cadit in hominem vanè, ac imprudenter timentem malum leve; item injustus, & improbabilis, quia jura illum improbant, nec excusant ex illo operantem, sed censent inconstantem, seu non fortem.

Uterque potest incuti à principio, vel intrinseco, vel extrinseco. Incussus ab intrinseco est, quem incutit independentè ab actu libero per modum naturæ causa naturalis necessitaria, sive hæc sit nobis intrinseca, ut morbus, sive extrinseca, ut pestis, naufragium, tempestas, ferum animal. Incussus ab extrinseco est, quem incutit causa extrinseca libera. e.g. hostis justè, aut injustè, si malum, quod minatur, potest justè inferri, dicitur timor justus, seu justè incussus, ut si furi deprehenso in furto miner accusationem delicti, si verò malum nequit justè infligi, dicitur injustus, sive iniquè incussus, ut quando Latro minatur mortem, nisi dem pecunias.

Quando persona incutiens, sive minans malum est superior, ut Dominus respectu servi, Prælati respectu subditi, Maritus respectu uxoris, parens respectu filii, tutor respectu pupilli, dicitur reverentialis ex eo, quod incutiatur ab iis, quos revereri debemus.

Ubi notandum ex Wadingo Reverentiam dupliciter sumi; Primo, pro

hona-

honore, id est, pro actuali honoris exhibitione. Secundò pro virtute inclinante ad honorem superioribus, ut Dominis, parentibus, marito &c. exhibendum, quapropter agere ex reverentia non est agere perinde, ac agere ex metu reverentiali, ut quando superior mandat sine omni incusso metu, sapissimè tamen incutitur, quia subditus trepidat ex ap-

prehensione mali, quot fortè putat se incursum e.g. indignationem, nisi mandatum exequatur: Nomine ergo metus reverentialis non venit verecundia, & pudor, qui inest prolibus respectu parentum, uxori respectu mariti, &c. Pal.

p. 1. tract. 2. D. 1. p. 7. num. 5.
uti constabit ex. n. 304.

* *



§. II.

Quas Conditiones exigat metus, ut censeatur gravis.

300. **D**E his fusè disputat proximè nominatus Pal. p. 7. statim in principio ex communi DD. tres requirens conditiones, Prima, est ut malum, quod timetur, si grave. Secunda, ut incutiens sit potens, & presumatur probabiliter executurus. Tertia, ut metum patiens nequeat facilè declinare malum imploratione auxilii aut consilii, quia si facilè potest vitari, non est justus metus, sed vanus Sanch. Citandus D. 1. num. 23. De quibus etiam egi in tract. Canonist. à num. 161. ad 167. Ibique adjeci quartam, nempe ut metum patiens prudenter credat malum sibi imminere, nam conceptus ex levibus indiciis vanus est, ac imprudens, ita Sanch. Lib. 4. de Matr. D. 1. nu. 15. Verùm hæc involvitur in secunda.

Circa primam binæ sunt precipuæ difficultates, prior, quodnam malum censendum sit grave; posterior, an me-

tus reverentialis sit gravis. Demùm, an malum illud imminens conjunctis tibi sufficiat.

Resp. igitur L. Quodnam malum judicandum sit grave, & an illud in se, proinde absolutè debeat esse grave, vel respectivè. Illud imminens malum est absolutè tale, quod plerique reputant pro gravi, seu valde molesto, ut mors, mutilatio verberatio gravis, diuturna incarcerationio, stuprum violentum etiam viduæ honestæ, Sanch. D. 5. num. 12. infamia juris, & facti Sanch. num. 14. & 15. amissio nobilitatis, aut majoris, vel notabilis partis honorum, aut officii acquisiti &c. Ratio quod hæc ac similia singula meritò possint timeri etiam à viro constante, ita cum innumeris tradit Sanch. Lib. 4. de Matr. D. 5. ex Legibus.

An metus Excommunicationis cadat in virum constantem, est sub lite.

F f ;

Plu-

Plures affirmant, alii negant. Distinguit rectius Pal. *num.* 4. adhaerens negantibus de Excommunicatione iusta, de iniusta affirmantibus. Ratio primi, quod sibi debeat imputare, quod excommunicetur, secus minanti Excommunicationem, quam facile poterat declinare non delinquendo. Ratio secundi, quia iniusta, quamvis non liget coram DEO, ligat tamen in foro externo, in quo pro excommunicato, se gerere debet, *c. nobis de Sent. Excomm.* hoc autem est malum grave Sanch. *num.* 16.

301. Resp. nunc I. Ad Quæsitum, illud reputandum pro gravi malo, quod plerique existimant esse tale, quod aptum est percellere virum constantem; Ejusmodi mala sunt recensita, ac alia illis similia.

Majus dubium est de Secunda parte Quæstionis, an Gravitas debeat esse absoluta, seu pensanda ex ipso malo in se præcisè, aut per ordinem ad personas patientes metum mali, aliqui enim nullum malorum genus horrent: alii sunt è Contra valdè timidi; multa enim pueris, mulieribus, virisque valde meticulosis, aut præditis meticulosâ imaginatione gravia accidunt, quæ cordati contemnunt, Gobat *tract.* 9. *num.* 747. negatque ibi talem metum cadere in virum constantem, aliàs accidere posset, quod malum leve, facileque vitatu hominem timidum graviter percelleret, ita ut mallet contractum inire, quàm malum pati, contra decisionem *L. metum la. 2. ff. de eo quod metus causa: Metum inquit, non vani hominis, sed qui merito, & in hominem constantissimum cadat ad*

hoc edictum pertinere dicimus, &c. Ergò metus gravitas non est desumenda ex imaginatione patientis, sed ex ipsâ rei gravitate, ita Sanch. *D. 1. num.* 12.

Pal. *cit. p. 7. n. 11.* Beneficio distinctionis sic resolvit: si sermo est de metu sufficiente ad reddendum contractum involuntarium, concedit etiam leve malum in eo, qui id apprehendit, ut malum grave, reddere involuntarium; si autem loquamur de metu annullante contractum dicit, quod neutrum jus patitur rescissionem contractus, nisi sit metus de re in se gravi, seu potente movere virum constantem Sanch. *n. 12.*

302. Resp. gravitatè mali, ut hoc percellat duos eidem virtutis constantiâ præditos, sed inæquales propter constitutionem, seu complexionem naturalem (sic fœmina suapte naturâ est imbecillior viro, atas tenerior maturâ, senex ætate florente, item est etiam pensandus affectus, hoc est, animus, cui metus infertur, major enim metus exigitur in milite, quàm in pusillanimitate, & vili per *L. 3. ff. ex quibus causis majoris*, ibi: *metus à causa abesse videtur, qui iusto timore mortis, vel cruciatûs Corporis conterritus, & hoc ex affectu ejus intelligitur*, id est, ex animo, Sanch. *Lib. 4. de marr. D. 4. n. 4.* esse respectivè pensandam, videlicet ex qualitate partim mali, partim qualitate personæ, ita ut seclusâ corruptione phantasiæ, ac vanitate apprehensionis metum patientis prudenter judicetur grave respectu e. g. fœminæ, etsi idem malum relatè ad virum non habeatur pro gravi seu cadere in virum

virum constantem, esto cadat in feminam constantem, atque aded minus malum comminatum feminæ facilius hanc, etsi constantem terret, quam virum constantem, Sanch. à num. 2. cum innumeris, probatur ex *C. indignantur* 32. q. 6. ibi: *cum tanto gravius eos puniri oportuerit, quanto magis ad eos pertinet, & virtute vincere, & exemplo regere feminas, & C. sicut de Homicidio*, in principio; ibi, *nostri*, quod in excessibus non solum quantitas delicti, sed *Ætas, sexus delinquentium sint attendenda.*

Non obstat *C. consultationi* 28. de *Sponsal.* in quo de Mulieribus ante consummatum matrimonium, aufugientibus à maritis, ac asserentibus se nunquam consensisse, sed metu illato compullas ad matrimonium decidunt, illis non denegandam esse audientiam, sed de illato metu esse cum diligentia inquirendum, & si talis metus inveniatur illatus, qui cadere potuit in constantem virum, erunt non immeritò audiendæ. Non, inquam, obstat, quia verba illa in constantem virum sumenda sunt pro eo metu, qui non levis, & vanus sit, Sanch. n. 3. concludens sic: quare pensandum est ad annullandum matrimonium, aut alios contractus à femina celebratos, quod femina constans tunc metueret, pensatâ naturali feminarum constantiâ, quibus à natura inest minor animi vigor, corporisque fortitudo.

303. Adhuc circa grave malû, dubitatur primò, an, ut tale sit, requiratur, ut

metum incutiens solitus sit minas exequi; Respondet Sanch. num. 20. & seqq. affirmativè, & quidem in eodem genere mali, à malo enim dissimili non desumitur conjectura, nisi sit solitus exequi minas in atroci, nec sufficit in eodem genere mali tractasse malè vice unâ, sed pluribus, quia unicus actus non facit consuetudinem.

Resp. Cum Pal. num. 9. non sufficere minas, dum constat ex præteritis, minas non progredi ad executionem, sufficere verò minari eum, de quo non constat vanè minas jactare. Ratio, quia verba sunt signa intentionis *C. humana aures* 22. q. 5. & licet delictum factum non sit præsumendum, nisi probetur *L. merito ff. pro socio*, & efficiendum potest præsumi, si ipsemet reus efficiendum proponat. Hinc in dubio, an aliquis sit atrox, & minas executioni daturus, est justus metus Sanch. *D. 6. num. 22.*

Dubitatur 2. an metus viri constantis esse possit in eo, qui movetur ad eligendum gravius malum e. g. peccatum mortale an vitandum minus e. g. infamiam, mortem &c. Negat communior apud Sanch. *D. 2. num. 1.* Affirmat idem num. 5. Pont. *lib. 4. de matr. c. 3. num. 2.* Pal. *p. 6. num. 3.* quia jura in ordine ad contractus considerant metum non comparatione electionis, sed comparatione objecti, proinde, si hoc de se sufficit ad percellendum virum fortem, etsi eligat gravius, eò quòd vitare intendit, operatur tanquam vir constans, saltem legaliter, nec virtutem constantiæ violat, esto violet aliam virtutem, seu inconstans sit secundum mores, leges

leges enim utriusque juris rescindentes contractum ex metu, attendunt solum an voluntas graviter lædatur, quin attendant an constanter, vel inconstanter secundum mores.

304. Resp. 2. An metus reverentialis cadat in virum constantem, seu quod perinde est, an sit gravis? Quatuor refert sententias Pal. *num. 5.* quorum duæ extremæ; una negans, si reverentia superiori debita consideretur sine minis, aut alterius gravis mali metu, ita Sanch. *D. 6. num. 7.* Altera simpliciter affirmans, indeque deducens sufficere ad annullandum matrimonium, ad reliquos verò contractus rescindendos: Plures pro ea refert Sanch. *num. 4.* fundamentum præcipuum sunt textus juris: ut *Regula velle 4. de R. J. Ibi, velle non creditur, qui obsequitur imperio Patris vel Domini*, ergo imperium Patris, aut Domini sine minis tollit; consensum liberum ad valorem contractus necessarium.

Pal. *num. 6.* distinguit admittens negativam de metu reverentiali sumpto præcisè pro pudore, & verecundia, quam subditus, si non obsequitur imperio, metuit pati, quia verecundia præcisè est malum transiens, insufficientis, ut constantiam frangat; affirmativam verò, si verecundia conjuncta sit superioris e. g. parentis, mariti &c. asperitas vultus, rigida tractatio, indignatio, aut exprobratio duratura, rixæ, minæ &c. Ratio, quia metus reverentialis sic sumptus meritò cadit in virum constantem.

Resp. ad Questionem 2. affirmativè, de reverentiali metu trahente secum

aliquod ex præfatis malis, secus de eo nudè accepto, de hoc intelligendus est Sanch. *cit. num. 7.* uti manifestum est ex *D. 9. num. 12.* nam de reverentiali, quem comitantur mala præfata, cadere in virum constantem, matrimoniumque irritare expressè fatetur *num. 14.* Quare non discrepat ab opinione Pal. Distinguit enim nobiscum duplicem reverentialem metum; unum metum pudoris sine aliquo incommodo gravi ex ennumeratis, de primo negat sufficere, de secundo affirmat. Unde immeritò virum facile summis Theologis moralibus adnumerandum arguit inconsequentia Pont. *Lib. 4. de matr. c. 5. num. 7.* sed potius ipse argui potest, quod non advertit ad duplicem metus reverentialis acceptionem.

305. Difficultas est, an preces importunæ, id est, vehementes sæpiùs repetitæ ab iis, quibus est debita reverentia, cadant in virum constantem. Affirmativa subscripsi *in tr. Canonist. n. 161.* cum Sanch. *D. 7. num. 7. & 8.* quia importunitas precum personæ, cui reverentia debetur sæpè iteratarum nequit facillè excuti, & de his explicat sententiam *num. 4.* ab ipso allegatam, solvitque ejus argumenta *num. 9.* Minimè autem preces personæ non superioris sæpè repetitæ, etsi sint aliquid molestæ atque violentæ, utpote contrariæ appetitui elicitò ejus, cui displicent, causant metum gravem, aliàs puella non semel importunè sollicitata tandem consentiens, pateretur metum gravem, uti & Princeps annuens subditorum precibus repetitis, quod est absurdum. Unde Samson re-
velans

velans Dalila per dies complures ei quietem non finenti, donec panderet secretum fortitudinis, non revelavit ex metu cadente in virum constantem, cum facile potuerit molestantem repellere, si serio voluisset, ita Pal. *nu.* 7.

Restat ultimum *num.* 300. indicatum an malum, quod prudenter iudicas imminere uxori, Filiis, ceterisque consanguineis, affinisque ex matrimonio ortis, cadat in virum constantem, proinde non requiratur, ut timens id patriatur in sua persona. Resp. Affirmative de Consanguineis, ac affinis intra quartum gradum, quia extra hunc non habentur conjuncti *C. non debet de Consang. & affin.* Ratio, quia omnes hi, aut faciunt unam personam moraliter, ut parentes, & filii, aut sunt caro una, ut Maritus & uxor, aut amor à natura infusus personas ex eodem Sanguine derivatas invicem conjungit, ergo malum consanguineis, aut affinis comminatum justè potest terrere virum constantem, prout jus ipsum agnoscit *C. sciant cuncti de Elect. in 6. ibi, vel consanguineis eorum, & C. quicumque de sent. Excom. in 6. ibi, in bonis suis, vel*

suorum, quem textum Gl. Verb. *Suorum* extendit ad alicujus domesticos. Et cum amici bona censeantur propria, sequitur etiam malum tibi arcta amicitia juncto imminens cadere in constantem virum, omnia hæc tradit Sanch. *D. 4. quæ in compendio reperies apud Pal. num.* 12.

Potestnè dari Regula dignoscendi, quodnam malum sit grave? Resp. Negative cum Pal. *num.* 13, Sanch. *D. 5.* cum universis DD. quia potest malum esse grave, facile tamen declinabile, aut ab incutiente inexecutable, aut metum patiens esse fortior; quorum cognitio dependet ab arbitrio prudente Judicis, uti & an malum attingat gravitatem necessariam e. g. amissio bonorum, incarceration, molestia precum cum metu reverentiali, item probabilitas mali, quod timetur, & qualitas patientis, Responso est utriusquè Juris *C. cum dilectus de his quæ vi*, juncta Gl. Verb. *Metum L. 3. ff. ex quibus causis major*, ibi, *non sufficit quolibet terrore adductum timuisse, sed hujus rei disquisitio Judicis est.*

* * *



§. III.

An actiones factæ ex metu sint simpliciter involuntariæ, aut saltem secundum quid?

306. Voluntarium simpliciter tale sumitur dupliciter. Primò, ly simpliciter, ut importet voluntarium pure tale cum exclusione omnis contrarii
R. P. Karch, Diss. Gg co

eo modo, quo DEUS dicitur simpliciter perfectus, seu cum exclusione omnis imperfectionis. Secundò, ly *simpliciter* voluntarium dicitur de eo, quod potiore ratione est voluntarium, quam involuntarium, id est, pro eo, quod plus habet de voluntario, quam involuntario. Hoc sensu Æthyops dicitur simpliciter niger, & secundùm quid albus, quia nigredo convenit illi quoad potiore partem corporis, albedo verò secundùm dentes. In isto secundo sensu pleraque, quæ fiunt ex metu, sunt simpliciter voluntaria, liberè enim eliguntur, ac efficaciter amantur media electa evitandi malum, quod minatur metum incutiens.

Duplices actus intercurrunt in operante ex metu; nempe actus à voluntate elicitus, quales sunt intentio finis, nempe declinandi malum comminatum, & volitio eligens medium ex fine, ut declinetur malum e. g. oritur tempestas minans naufragium, mercator intendit istud effugere; inquit de medio apto, non reperit hic, & nunc præsentius, quàm ejectionem mercium, hanc eligit. Juxta Trident. *Ses. 6. can. 8. & Ses. 14. Can. 4.* honesta est, & nullatenus vitiosa observatio Legis ex metu inferni, & *contritio imperfecta qua attritio dicitur, seu dolor ex gehenna, & poenarum metu communiter conceptus est donum DEI, & Spiritus sancti impulsus, sè voluntatem peccandi excludat*: ubi dolor de peccatis est actus à voluntate elicitus, uti & electio observantiæ legis, quæ est medium aptum evadendi metum inferni.

Quæstio proposita nequit intelligi de actibus, quos voluntas effectivè, & immediatè elicit, hi enim sunt simplici-

ter, ac purè voluntarii sine omni admixto involuntario. Ratio est, quia nullus actus juxta naturalem voluntatis inclinationem elicitus potest esse illi displicens; sed omnis actus voluntatis elicitus est juxta naturalem ejusdem inclinationem, ut patet in exemplis allatis, voluntas enim naturâ suâ inclinatur evitare naufragium, & pœnas inferni, consequenter naturâ suâ inclinatur ad media illa, sine quibus judicat non posse evitare, puta sine ejectione mercium in primo exemplo, in altero sine observantiâ legis, & dolore de peccatis commissis, ergo nullus actus ex elicitis à voluntate potest illi displicere, sed ubi nulla datur displicentia inefficax circa medium electum ad vitandum metum incussum, non potest intervenire involuntarium secundùm quid.

Est igitur Quæstio de electione alicujus operis externi ad effugiendum malum futurum, quod timetur, utrùm illud opus externum occasione metus electum, ut medium evadendi malum comminatum sit simpliciter voluntarium in primo, aut in secundo sensu e. g. in primo exemplo, an, & in quo sensu ejectione mercium sit simpliciter voluntaria; in secundo, an opera externa honesta, ut jejunium, flagellatio &c. assumpta ut medium impediendi pœnas inferni ex earum motivo sit simpliciter, & in quo sensu voluntaria, Vasq. 1. 2. D. 27. n. 7.

307. Pro decisione suppono primò, hæc duo esse diversa: opus fieri cum metu, & opus fieri ex metu: fieri cum metu est metum comitari actionem, non verò esse causam actionis, seu non antecedere actionem, adeoque metum non allicere ad operandum, sed facere ope-

rationem difficiliorem, sic metus, cum quo mercator navigat, efficit difficiliore navigationem. Opus fieri ex metu significat metum esse causam operandi, quod contingit, quando operanti opus electum ob fugam majoris mali, aut etiam minoris *per num. 303.* reverà displicet displicentiâ simplici inefficaci.

Suppono 2. Voluntatem posse tripliciter ferri in objectum possibile. Primò, complacentiâ, vel displicentiâ absolutâ efficaci, prout accidit, dum virtute illius virtus executiva applicatur ad opus. Secundò, complacentiâ, vel displicentiâ absolutâ simplici, & inefficaci, hoc contingit, quando affectus voluntatis sibi in objecto complacens, aut displicens sistit in illo sine ordine ad executionem. Tertio, complacentiâ, aut displicentiâ mediâ inter absolutam efficacem, & absolutam inefficacem, ut, si fit inefficax absolutè, efficax tamen conditionatè sub certa conditione.

Unde colligitur primò, quod displicentia conditionatè efficax stare possit cum complacentia efficaci absoluta circa eundem actum externum, sic mercator in periculo naufragii habet absolutam voluntatem efficacem projiciendi merces, cum qua voluntate stat volutio conditionata efficax easdè retinendi sub conditione, si metus naufragii non impelleret.

Colligitur 2. Quod dum opus externum metu factum dicitur involuntarium secundum quid, ut hîc ejection mercium, metus per se, & propriè loquendo non causet hoc involuntarium (quia metus seu fuga mali imminenti, nempe naufragii; cum sit secundum inclina-

tionem voluntatis abhorrentis à malo imminente est potius causa voluntarii, videlicet absolute, & efficaciter eligentis ejectionem mercium *per num. 306.*) sed tantum improprie, & per accidens, quatenus causet absolute electionem, cujus objectum scilicet ejection mercium aliunde, seu vi alterius actus (nimirum volitionis conditionatæ efficaci eas retinendi cessante periculo naufragii) est contra inclinationem ejusdem voluntatis naturâ suâ propendentis ad retentionem mercium pro casu absentis metus, seu si naufragium non metueretur: & ab hac voluntate concomitante ejection mercium fit involuntaria secundum quid, simpliciter verò voluntaria à voluntate absoluta efficaci.

Quare Colligitur ulterius 3. Quod si abesset dicta voluntas conditionata opposita voluntati ejiciendi, projectio nec secundum quid esset involuntaria: Id autem contingeret, quando metus non esset causa adæquata ejectionis, sed simul aliud motivum moveret ad ejectionem etiam secluso metu, ut si ex mera libertate voluntatis merces meregerentur, tunc enim ejection foret juxta omnimodam voluntatis inclinationem eo modo, quo comestio cibi sapidum est voluntaria simpliciter sine involuntario etiam secundum quid, licet fiat etiam ex metu inedia, quia etiam seposito metu concederetur propter sapiditatem.

308. Resp. 1. Ad Questionem 5. nullus metus antecedens causet simpliciter, & purum involuntarium. Ratio est, quia nullus metus antecedens facit, ut opus externum sit simpliciter contra inclinationem voluntatis, siquidem im-

peratur ab actu ejusdem elicitò simpliciter voluntario *per n. 306.*

Resp. 2. Universaliter, quando metus non est totum motivum operis externi, sed simul quid aliud movet, quod moveret etiam absente metu, opus factum partialiter ex metu non est secundum quid involuntarium, quia tunc excluditur affectus absolutus subjectivè, & objectivè conditionatus oppositus voluntati absolutæ efficaci imperanti opus externum, sine qua voluntate conditionata concomitante non potest stare involuntarium secundum quid *per n. 307.*

Lis tota devolvitur eo, an si metus sit motivum unicum, seu adæquatum, eligendi medium ad malum comminatum evadendum, medium electum sit secundum quid necessariò involuntarium, affirmat Joann. à S. Th. 1. 2. *quæst. 6. D. 4.* Gonet. *D. 1. a. 5.* exemplificant in matrona honesta, & muliere inhonesta, dum utrique incutitur metus ad consensum; hunc in honesta dicunt esse secundum quid involuntarium, secus in inhonesta, quia hujus consensus in usum corporis fit etiam ex motivo alio, consentiret enim etiam seposito metu.

Alii distinguunt inter metum per se efficientem, & conformem appetitui innato, qualis nempe est illatus proveniens ex causis, quarum existentia adhuc ut inferentium metum est conformis innato appetitui; talis est metus pœnarum imminens ex peccato, metus amittendi salutem ex excessu cibi, metus amittendi amicitiam imminens ex ingratitude. Ratio est, quia author naturæ condidit hos metus, ut natura rationalis procuraret suam æternam felicitatem, & tempora-

lem operando juxta rationis inclinationem. Alium metum vocant per accidens: hic provenit à causis, quarum existentia saltem ut inferentium metum est contra appetitum innatum, quatenus appetitui innato meliùs esset non subesse quam subesse illi metui; sic se habet metus naufragii, seu vitæ amittendæ, nisi mergantur merces, & sic de aliis.

Hæc igitur sententia docet, opus proveniens ex metu innato per se loquendo non esse secundum quid involuntarium, per accidens tamen posse esse involuntarium, quia potest dari displicentia, ac renitentia appetitus inefficax in operatione, quia fit ex metu, ita Soarez 1. 2. *D. 3. Sect. 2.* apud Marin hinc *D. 4. n. 12.* Consentit. Vasq. 1. 2. *D. 27. n. 8.* ubi dat Regulam: quoties in medio electo ad vitandum malum comminatum nulla apparet ratio mali, nec movet ad ullam tristitiam, ad displicentiam, tunc nec minima ratio involuntarii immiscetur, & ideo observatio legis, ac superatio tentationis ex metu gehennæ, dum fit absque dolore, seu tristitia voluntatis, non est secundum quid involuntaria, esto aliquam molestiam apprehenderet, sed ab ea non movetur.

309. Resp. ergo 3. Ad Quæstionem §. & dico cum secunda sententia posse eligi opus externum propter metum vitandum ut unicum, ac adæquatum motivum, quin opus sit secundum quid involuntarium ita præter cit. Marin *D. 4. n. 13.* probatio desumitur ex *n. 308.* de metu causato à causis consentaneis appetitui innato. Tunc potest metus esse totale motivum eligendi operis externi, ut medii evadendi metum, quando

do metus solus movet ad efficacem electionem operis, quin sit admixta ulla displicentia simplex, & inefficax circa idem opus externum, sed potest solus metus movere ad efficacem electionem operis externi, quin sit admixta ulla displicentia simplex circa idem opus, ut dum quis comedit cibos gratos ex motivo solo vitandi mortem imminensem ex inedia, potest quis obsequia alteri præstare aliàs grata unicè ex motivo non amittendi amicitiam, aut ex metu incurrendæ inimicitia &c. Idem dico de metu inferni, quod possit esse motivum totale respectu legis observantiæ ut medii illum evadendi quin ullum interveniat peccatum, seu vitiosa displicentia circa legis observantiam, quia quod observetur lex ex uno motivo honesto, ut hic ex metu gehennæ, & non ex alio, nullum est peccatum.

Respondebis cum aliquibus Thomistis; quando metus est unicum motivum actionis, significatur dispositio, & promptitudo animi conditionata ista, si non daretur metus, actio non fieret, talis promptitudo est peccatum. Resp. 1. Negando majorem cum Marin *num.* 14.

Soarez *num.* 4. quia etsi non proponeretur pro motivo unico vitatio inferni, non sequitur legem non observandam, observaretur enim ex alio motivo, ergo legis observatio non importat illam conditionatam veritatem, ac promptitudinem. Resp. 2. Transeat major, nego minorem, hic & nunc dari peccatum, sed daretur pro tunc, seu pro eo tempore, pro quo metus inferni non moveret: sicut quod nunc leviter tentatus resistat, non restitutus, si graviter tentaretur, nunc illi non imputatur non resistentia conditionalis, sed imputaretur licet nunc vera sit conditionalis, si tentatio esset urgentior, non resisteret.

Resp. Ultimò ad Quæstionem §. posse dari involuntarium secundum quid sine actu subjectivè absoluto & objectivè conditionato explicato *num.* 307. nempe ratione molestiæ, vel displicentiæ necessariæ, aut tristiciæ, qualis fortè fuit in Christo, in quo non fuit tunc dictus actus, & tamen passio corporis fuit secundum quid involuntaria propter displicentiam necessariam ac tristiciam.

* * *



§. IV.

An metus gravis exculpet violationem præceptorum.

310. **P**Ræcepta aut sunt naturalia, aut positiva divina, vel humana civilia, aut Canonica, atque omnes actiones humanæ malum, sunt contra ali-

quod, aut etiam contra plura, præcepta nominata.

Ex iis, quæ opponuntur juri naturali, sive præcepto naturali non habent

Gg 3

em-

omnes æqualem sibi intrinsecam turpitudinem, nam quidam aded dissonant cum lumine naturali, seu recta ratione, ut in nullis circumstantiis etiã divinitus honestari possent, seu à sua malitia expurgari, ut mendacium, idololatria, odium DEI, perjurium, hæresis, pollutio, fornicatio sine dispensatione DEI, simonia &c. Quædam autem variatis objecti circumstantiis evadunt honesta, nam pro tunc non ampliùs sunt materia præcepti naturalis eas prohibentis; ejusmodi est acceptio rei alienæ in extrema necessitate, occisio proximi pro circumstantiis, in quibus injustè vitam meam aggreditur, si aliter me nequeo salvare, accessus ad scæminam postquam est facta propriæ per matrimonium. Demum si actiones spectato jure naturali, nec sint honestæ, nec inhonestæ, tunc si sint materia legis divinæ, aut humanæ illas præcipientis, aut prohibentis, præcepta acquirunt honestatem, prohibita inhonestatem ex legè divina, aut humana.

Rursus ex præceptis positivis, tam divinis, quàm humanis aliqua principaliter respiciunt propriam, & specialem operantis utilitatem ut præceptum divinum integrè confitendi, confessionem præmittendi sumptioni Evcharistiæ. Contra sigillum confessionis, consecratio in duplici specie, ac sumptio, rita Sacramentorum confectio, ut Evcharistia in pane triticeo, absolutio danda ritè disposito cum debita Jurisdictione, extrema unctio danda soli periculosè ægro &c. sunt ordinata in commune bonum Religionis, quod his præceptis attenditur.

Leges humanæ pleræque etiã pro materia habent singulorum utilitatem spirituales, si sint Ecclesiasticæ, ut præceptum die Festo Missam audiendi à laboribus abstinendi, jejunandi, cum Excommunicato non agendi. Aliquæ tamen prohibent aut imperant actiones respicientes ritum communem, ut sine Vestibus sacris, aut sine aquæ admixtione non sacrificare &c.

311. Dico I. Metus gravis etiã injustus, quando adæquatè causat actum de se bonum, non tollit per se vim meriti, hoc tamen minuit, nisi opus occasione metus evadat difficilius. Tres habet conclusio partes. Ratio prima est, quod vis merendi dependeat etiã à libertate, quam simpliciter retinet actus de se bonus ex metu factus. Ratio secundæ est, quod metus imminuat libertatem, voluntas enim magis propendet in opus, ad quod metus impellit, imminuta autem operis libertate imminuitur ejus vis meritoria, nisi defectus libertatis aliunde compensetur, prout compensari potest, quando opus redditur difficilius, sicut redditur, quandò conditionata voluntas non exequendi opus de se bonum sibi non displiceret in opere ut bono (sic enim opus omnino vitaretur) sed in difficultate, & molestia operi annexa, quod omninò hîc, & nunc omitteret ob ejusmodi incommodum, nisi urgeret metus, ut si ex metu gehennæ quis agat pœnitentiam, aliàs nunc non acturus (nisi horror pœnarum impelleret) non ob affectum erga peccatum, si pœnæ non adessent, sed ob alias difficultates, quæ hîc, & nunc faciant arduam pœnitentiam, idcirco voluntas efficax præ-

prævalens agendi pœnitentiam evadit virtuosior : Hinc patet ratio tertiæ partis nempe quod metus in simili eventu non imminuat meritum, etsi imminuat secundum quid libertatem. Hoc assertum est conforme dictis *num. 293. vers. contra id.*

312. Dico 2. Metus etiam gravissimus, dum ex eo fit actus de se peccaminosus, rarissimè excusat in totum à peccato, quia relinquit, simpliciter voluntarium liberum, sed actus de se peccaminosus factus ex voluntario simpliciter libero non excusatur in totum à peccato, sed duntaxat ex parte plùs, minusvè pro decremento libertatis juxta gravitatem metus. *Dixi actus de se peccaminosus*, uti sunt omnes jure naturali prohibiti, nam de prohibitis solo jure positivo, paulò post aperiam. Ut autem clarescat magis hæc conclusio.

Dico 3. Metus mali etiam atrocissimi nequit excusare à mortali actiones lege naturali prohibitas, à quibus nunquam est separabilis malitia, dum ad hanc habetur sufficiens advertentia; ejusmodi sunt recensitæ plures *num. 310.* quibus adde Blasphemiam, directam occisionem Innocentis contra Jason. & paucos apud Pal. *p. 1. tr. 2. D. 1. p. 13. num. 4.* Ratio est manifesta, quia pro tempore, quo urget Præceptum, cum sufficienti advertentia ad ejus gravitatem, hujus violatio nequit excusari à mortali, sed præcepta naturalia prohibentia dictas actiones urgent pro omni tempore, ergo horum violatio nequit pro ullo tempore excusari à mortali, dum violentur cum suffi-

ciente advertentia ad eorum gravitatem.

313. Dico 4. Urgente gravi metu incusso ab extrinseco possunt excusari à culpa actiones intrinsecè malæ, proinde juri naturali vetitæ, quæ sunt de genere illarum, in quibus pro tunc deficit conditio, seu circumstantia, à qua dependet malitia illarum intrinseca, unde non peccat in extrema necessitate accipiens alienum, quantum sufficit, ut illi occurrat, nemo tenetur alienum restituere cum vitæ, aut famæ notabilis periculo; potest occidi injustus vitæ Aggressor servatâ inculpatâ tutelâ, Christiani licitè remigant in Turcicis triremibus contra Christianos, rustici licitè devchunt injusta spolia, & prædas militares &c. Ratio omnium est, quod lex naturalis in tali casu cessat obligare ob mutatam ejus materiam.

Ex hac duplici conclusione sequitur, quod metus mortis, aut alterius gravis damni ob accessum, vel recessum certæ circumstantiæ legis naturalis transgressionem à peccato aliquando excuset, aliquando non; non excusat pro ullo tempore, pro quo manent eadem circumstantiæ, à quibus dependet turpitudinis materiæ prohibitiæ à lege naturali, manente enim eadem materiæ legis prorsus invariata, est impossibile non manere eandem turpitudinem. Et ideo est communis sensus, quod lex naturæ præcipiens, aut prohibens per se, & directè sit immutabilis, ac indispensabilis, sed duntaxat indirectè, dum est lex de actionibus, quæ per accessum, aut recessum alicujus circumstantiæ cessant esse objectû, seu materia legis prohibentis naturalis: sic
se

se habent actiones quartæ conclusionis. Econtrâ actiones conclusionis tertie pro omni excogitabili statu retinent omnes illas circumstantias, à quibus habent suam intrinsecam malitiam e.g. turpitudine mendacii dependet ab hac circumstantia, quod loquens utatur vocibus in alia significatione ab ea, quæ est illis ex consensu humano indita, nempe ut usurpentur ad significandos conceptus mentis, quos habemus de rebus, hoc enim lumen naturale dicat contra quod agit mentiens, hæc turpitudine manet semper, etsi quis mentiendo posset evacuare ipsum infernum.

314. Dico 5. Metus gravis excusat etiam actiones contra præcepta divina positiva, quæ principaliter respiciunt bonum operantis; secùs respicientia principaliter bonum commune, est commune apud Pal. num. 7. Ratio primi, quod prudenter præsumi possit Deum nolle obligare tunc ad media valde difficilia, videtur enim valere etiam in his legibus *R. I. 61 in 6. quod conceditur in alicujus gratiam, non est in ejus dispendium retorquendum.* Ratio secundi, quod bonum commune præferendum sit privato etiam vitæ. Utriusque partis exempla dedi n. 310. *vers. Rursus ex præceptis.* Ubi verbo. *Econtrâ sigillum &c.* casus illi etiam cum vitæ periculo vi præcepti divini debent impleri.

Vi prioris partis gravis metus excusat ab integritate confessionis si integrè confitendo prudenter timetur peccati alicujus revelatio, aut si æger adeò est debilis, ut moraliter sit impossibilis integra confessio; nec est obligatio præmittendi

confessionem celebrationi, aut communioni urgente metu simili. Et licet votum castitatis simplex lege naturali sit implendum, attamen gravi metu compulsus potest cum eo matrimonium contrahere non tamen consummare, quia consummatio foret fornicatio, cum gravis metus injustus ad id extorquendum incussus irritet matrimonium, Sanch. *L. 1. Decal. c. 18. num. 5. & cit. Pal.*

315. De præcepto divino confitendi, Eucharistiam sumendi, & Baptismum, quando obligant, an cum vitæ periculo debeant suscipi? Respondet affirmative Azor p. 1. *institut. lib. 1. c. 11. q. 2.* idque ex eo, quòd homo teneatur certam reddere, quoad fieri potest suam salutem etiam cum vitæ discrimine, sed nisi suscipiat dicta Sacramenta non reddit certam quoad fieri potest suam salutem, quia vera contritio est difficilis, & homo ignorat, an illam eliciat.

Contra est, quod minorem certitudinem homo possit habere, an verè Sacramentum suscipiat, quàm an eliciat perfectam contritionem, quia valor Sacramenti dependet à pluribus, de quibus non est penitus certus suscipiens, hinc *in tr. de Pœnitent.* tradidi, quod etsi etiam in agone attritio sufficiat cum absolutione ad valorem Sacramenti, quia tamen ex pluribus capitibus potest deficere valor Sacramenti, ideò cum attritione absolutus in mortis periculo tenetur elicere contritionem, aut actum Charitatis, ut, quoad potest, moraliter reddat certam salutem. Econtrâ in casu, de quo loquitur Azor, homo est minùs certus de valore Sacramentorum, quàm de contritione, ad hanc enim sufficit dolo-

re de peccatis propter bonitatem DEI fide supernaturali propositam, de his autem potest esse homo certior, quam de valore Sacramenti.

Resp. Ergò negativè cum Pal. num. 7. Sanch. num. 10. quia non tenemur media tutiora arripere, nisi quantum necesse est occurrere morali solum, & probabili periculo salutis, aliàs obligaremur ad impossibilia. Deindè argumentum Azorii probaret, quod quis ultra susceptum Sacramentum Pœnitentiæ, ac Eucharistiæ etiam in mortis periculo sub mortali deberet extremam unctionem, & etiam confirmationem, si non sit confirmatus. Tertio nihil probat, quod Eucharistia, & Baptismus, aut Sacramentum Pœnitentiæ præceptum urget extra periculum, quia tunc non est discrimen salutis aeternæ.

316. An lex humana sive Canonica, sive civilis non obstante metu gravi cujuscunque mali etiam mortis sit observanda? Non est consensus inter DD. apud Soarez lib. 3. de Leg. c. 30. ubi duas extremè oppositas refert sententias; unam Almaini negantis, cui favet D. Th. 2. 2. q. 104. à 5. in corp. dicens in his, que ad conservationem Corporis spectant, hominem non teneri homini obedire; Alterum Cajet. 1. 2. q. 96. à 4. & 2. 2. q. 125. à 3. affirmantis. Communis opinio apud Sanch. num. 2. & seqq. 2. Pal. num. 9. distinguit inter leges principaliter respicientes bonum commune, & respicientes principaliter singulorum utilitatem spirituales, aut temporales; de prioribus plerique affirmant, de posterioribus negant; probant pri-
R. P. Karch, Diff.

mum, quod bonum commune sit præferendum commodo particulari; probant secundum, quod ut similes leges obligent sub vitæ periculo aut excedat potestatem humanam, aut si non excedat, potestatem humanam, aut si non excedat, defacto ea non utatur, cum non concernat bonum commune.

Soarez cit. à n. 4. ad 9. asserit, ut certum, quod potestas humana possit stringere cum vitæ periculo, si necessitas sit, est autem necessitas sic stringendi tunc, quando actus præceptus per se est connexus cum vitæ periculo, quando autem actus præceptus per accidens conjungitur cum vitæ periculo, tunc lex humana per se non obligat, at bene per accidens cum vitæ periculo. Quatuor partes assertio habet.

Pars prima attribuit hanc potestatem Magistratui tam civili quam Ecclesiastico pro casu necessitatis. Ratio est, quod Magistratui competat potestas illa, quæ est necessario pro conservatione boni communis, aliàs insufficienter esset prævisum gubernio Reipublicæ, sed sæpe est moraliter necessarium pro conservatione boni communis, ac Reipublicæ præceptum obligans, ut quis aliquid agat aut perseveret in aliquo loco etiam cum periculo mortis ut patet in obsessa ab hoste urbe, civis debet stationem suam servare, & quisque miles in bello periculoso, etiam si vita periclitetur, Clericus Sacerdos tempore pestis ex mandato justo Episcopi manere in tali loco ad obsequium.

317. Respondebis tunc ad hæc præstanda non lex humana, sed naturalis obligat. Huic bene obviat eximius Doctor num. 4. primò, quod esto tunc lex

H h

natu-

naturalis obliget in communi, secus hunc, aut illum determinate: quo casu potestas applicandi ad hanc, aut illam personam obligationem est penes Magistratum: secundo saepe potest esse dubia naturalis obligatio, ergo tunc inductio obligationis certae est juris humani.

Pars secunda est, quod dicta potestas competat pro casibus, in quibus actus praecipuus per se habet nexum cum vitae discrimine dummodo lex sit justa; nequit esse justa in re admodum difficili, nisi ex causa gravissima, ac justissima spectante ad commune bonum, siquidem Magistratus non est vitae Dominus, generaliter autem praesumenda est justitia, nisi lex manifestè appareat temeraria. Ratio hujus partis secundae est, quod si actus praecipuus per se est connexus cum vitae periculo, istud spectet ad substantiam actus.

Pars tertia deobligat in periculo mortis, imò etiam inferioris damni gravis, ut patet in praecipuo non communicandi cum excommunicato, in observantia praecipui jejunandi, missam audiendi, die Festo non laborandi, horas canonicas recitandi, non sumendi Eucharistiam sine jejunio naturali &c. Ratio hujus partis est allatum principium pro communi sententia, quod obligare ad ejusmodi actus contingenter connexos cum tanto incommodo, dum hoc imminet ex observantia, superet benignitatem Ecclesiae, si non potestatem.

Pars quarta, seu ultima probatur, quia potest contingere quod ex metu facta violatio aliquando possit cedere in contemptum Religionis, aut in grave scandalum pusillorum, tunc enim privatum

bonum etiam vitae postponendum bono communi, ac Religioni, ut si tyrannus die vetito praecipiat esum carnis in contemptum legis Ecclesiasticae, aut in praefessionem sectae haereticae, aut ut celebret sine sacris vestibus, aut non jejunus.

Si dicas oriri quidem obligationem in his, ac similibus casibus occasione legis humanae, sed non ex hoc, sed ex praecipuo naturali affirmativo, aut negativo, ut non praebendi aliis scandalum, vel non contemnendi legem, vel superioris potestatem &c. quae sunt obligationes legis naturalis pertinentes, aut ad legem Charitatis, aut Religionis vel confessionis fidei, vel justitiae legalis, non ad particularem legem positivam. Respondet Soarez *num.* 8. ultra obligationem legis naturalis etiam obligare legem positivam humanam: sicut dum est necessitas, confitendi fidem, obligat fides ad Martyrium sustinendum propter fidei confessionem, attamen simul obligat, etiam fortitudo. Unde sicut deficiens in Martyrio peccat non solum contra praecipuum confitendi fidem, sed etiam contra virtutem moralem fortitudinis, ita violans praecipuum positivum, de quo pars quarta loquitur, peccat non solum contra praecipuum naturale aliquod ex recentis, sed etiam peccato in specie vitii contrarii illi morali virtuti, ad quam pertinet praecipuum positivum.

Resp. Mihi loquendi modum Patri Soarj placere. Caeterum quoad rem non videtur differre à communi sententia, ut patet ex exemplis, quae utraque sententia affirmat, aut negat.

318. Qu. 1. An verum sit, quod Ca-
tanus & communior arbitrat potius esse
moriendum, quam sine ullis vestibus sa-
cris celebrandum. Conveniunt omnes,
quod affirmativa Cajetani sit sustinenda,
dum celebratio sine vestibus cederet in
contemptum Religionis, aut Scandalum
qualis contemptus vix abesse potest, dum
Tyrannus mandaret functionem talẽ. At se-
cluso contemptu, ac scandalo utrũ lex
Ecclesiastica prohibens celebrari sine sa-
cris vestibus, sit de genere illarum, quæ
respiciunt principaliter bonum commu-
ne, atque adeo cum dispendio etiam vi-
tæ sit observanda juxta partem secundam
in num. 317. Affirmat Pal. num. 9.
& plures alii. Ego sequor negantem So-
arez num. 15. Vasq. 1. 2. D. 161. cap.
3. num. 15. &c. Cujus ratio videtur
bona, quod non possit in hoc casu oc-
currere bonum commune exigens potius
mortem pati, quam celebrare sine ve-
stibus.

Contra hoc & num. 317. partem
Tertiam est difficilis textus C. Sacris,
De his, quæ vivi, cujus non potest quis
communicare cum excommunicato pro-
pter vitandam mortem, excusatur tamen
communicans coacte. Respondet Soa-
rez num. 16. quod Pontifex ex loco so-
lam fecerit differentiam inter vim, & me-
tum, quod vis semper excuset, metus
autem non semper, quando autem ex-
cuset, vel non excuset, non definiat,
sed relinquat generali doctrinæ in aliis ex-
positionibus contentæ. Palao autem
præfert eam interpretationem, quod ser-
mo sit de communicatione cum excom-

municato in crimine criminoso, qualis
communicatio, cum cedat in contem-
ptum Religionis, aut legis Ecclesiasticæ,
est intrinsecè mala, consequenter nec
metu mortis cohonestari possit.

319. Qu. 2. An ad evadendum
mortis periculum fas sit edere carnes hu-
manas e. g. corporum interfectorum in
arcta urbis obsessio. Negant Valent.
Azor, Victoria, adducentes pro se S.
Th. 2. 2. quæst. 142. a. 4. ad 3. ubi
istud peccatum æquiparat fornicationi,
quæ est illicita etiam in casu, quo per
eam mors effugeretur, ipsaque natura
abhorret ab esu, unde eas edentes vocan-
tur barbari.

Resp. Probabilius affirmativè cum
Sanch. Lib. 1. Decal. cap. 18. num. 12.
Pal. num. 5. Ratio, quia horrorem es-
sus vincit horror mortis, nec apparet ita
intrinsecè malus, ac indecens, quin va-
leat esse medium licitum ad evadendum
mortem, ut patet in medicina, quæ li-
cité conficitur ex carne humana unguen-
tis condita, quam Medici mumiam vocant,
condimentum enim non videtur mutare
naturam cibi, & necessitas extrema est
quædam naturæ infirmitas. S. Th. non
obstat, quia non quoad omnia æquipa-
rat fornicationi, sed quoad hoc, quod
utraque sit contra legem naturalem, ve-
rùm cum multa contra legem naturalem
ex certis circumstantiis possint cohonestari
per num. 313. non rectè deducitur
S. Thomam opinari esum carnis humanæ
non esse licitum in extre-
ma fame.

* * *

Hh 2

§. V.

§. V.

*An contractus jure naturali, aut positivo ex gravi metu
justo, aut injusto initi sint irriti, aut irritandi?*

320. **D**ixi ex metu gravi, quia levis etiam injustus *num* 299. definitus cum sit vanus, ac imprudens, nullo jure irritat, nec præbet actionem in foro externo, nec in foro conscientia rescindibiles facit, siue contractus sint onerosi, id est, utrimque onus imponentes ut emptio, venditio, locatio &c. siue sint lucrativi, seu tales, in quibus nihil vicissim rependitur, uti sunt promissio, donatio, testamentum, legatum, commodatum precarium &c. in quibus nullus est alius titulus dominium transferendi præter voluntatem liberalem, & gratuitam.

Ratio omnium est, quod sit in potestate operantis ex metu non huic acquiescere, sed illum facile repellere, ac contemnere sine contractus celebratione, unde cum irritatio contractus cedat in damnum grave Reipublicæ, siquidem plurimis contractibus facile intervenit levis metus injustus, plurimi ad instantiam patientis metum deberent rescindi propter malum leve alio modo facile evitabile, quod dici non potest; rescissio enim non est medium necessarium, ita docui in *Dissertationibus de Jure* *nu.* 253. contra Sanch. *lib.* 4. *de Matr. D.* 9. *num.* 4. Pal. *p.* 1. *tract.* 2. *D.* 1. *p.* 12. *num.* 2. &c. Obligantes in foro con-

scientia ad restituenda sic accepta; Eandem opinionem defendunt quotquot Sanch. *D.* 17. *num.* 2. afferunt matrimonium ex levi metu injusto initum esse ipso jure nullum, quorum sententiam Sanch. *num.* 4. existimat probabilem, nam levis metus injustus lædit libertatem, ergo sicut gravis injustus metus irritat, ita irritat levis. Idem est de Professione Religiosa.

De aliis contractibus dat Rationem Pal. quod cogens inferat injustitiam, sed hanc inferens obligatur eam tollere, in quantum potest restituere patientem in pristinum statum libertatis, vi cujus liberè possit probare, aut reprobare contractum.

Contra est, quod falsum sit lædi libertatem, consequenter nec pati invitè injuriam, cum possit, si velit contemnere metum non contrahendo, ergo si non contrahit libere consentire præsumitur.

Quapropter sequitur nullum contractum etiam matrimonialem, professionem, sponsalia, testamentum legatum &c. factum etiam à subdito, uxore, filio ex metu levi etiam reverentiali, importunisve precibus esse irrita, unde sequitur contractus nondum adimpletos esse adimplendos in conscientia contra adversarios deobligantes cum Sanch. *D.* 9.

à num. 13. Pal. à num. 3. ubi uxor metu reverentia inducitur ad fidei jubendum liberatur à solutione, etsi fidei iussio esset solennis; uti nec si promiserit se soluturam debita mariti morientis &c.

321. Dico 1. Nullus contractus sive sit naturâ suâ irrevocabilis, ut matrimonium & professio Religiosa, sive revocabilis, (uti sunt ceteri contractus) initus ex metu gravi incusso ab intrinseco, aut justè incusso ab extrinseco est irritus, nec ex revocabilibus obnoxius rescissioni, ita communis apud Lug. *de Just. D. 22. à num. 156. Sanch. D. 13. num. 3.* contra varios, & quidem plures eorum contrariantur quoad matrimonium, & Professionem: alii admittunt valorem de metu incusso à lege, secùs de incusso ab homine: multi Jurisperiti non agnoscunt apud Iugo valere contractus rescindibiles celebratos ex justo metu incusso ab extrinseco, secùs si causetur à metu ab intrinseco. Contra hos omnes probatur conclusio; quòd ubi nulla intervenit injustitia, ibi actus celebratus nullâ lege est invalidus, aut invalidabilis, sed in contractibus celebratis ex metu ab intrinseco aut extrinseco justo, sive à lege, sive ab homine incusso nulla intervenit injustitia, ergo contractus celebrati ex tali metu nullâ lege sunt invalidi, aut invalidabiles. Major videtur per se clara, eaque desumitur ex *L. si mulier 21 ff. de eo quod metùs causa*, ubi donatio facta ex justo servitutis metu à liberta sustinetur, ut valida. Minor etiam est aperta; homo enim propriâ libertate eligit contractum ad effugiendum malum futurum citra injuriam ab ullo illatam.

322. Ex hac conclusione sequitur 1.

nolentem implere valida sponsalia cogi posse metu gravi ad contrahendum matrimonium, nisi subsit causa justa resiliendi, quia etsi sit ab extrinseco est tamen justus.

Sequitur 2. Ex eadem causa deflo- ratorem virginis à Judice Ecclesiastico compelli posse metu justo ad ducendam defloratam, aut à parentibus minantibus defloratori accusationem, nisi filiam duxerit; tale enim matrimonium assumptum ut medium impediendi accusationem est validum, minimè autem valeret, si mortem illi minarentur, quia minæ mortis sunt injustæ, consequenter matrimonium tale esset jure saltem positivo irritum, utpotè ortum ex metu injusto incusso ad extorquendum matrimonium, *Sanch. D. 9. num. 9.*

Sequitur 3. Justè accipi posse pecuniam à fure extortam minando accusationem, nisi redemerit accusationem, quia potest justè accusari, ergo accipitur justo titulo *Gobat Theolog. Experiment. tract. 10. num. 180.*

Amplia sequelam, etsi non habuerit animum accusandi, ita *Pal. p. 10. num. 5.* ac alii contra *Lug. num. 67. Mol. de Just. D. 514.* Haunold. quorum fundamentum non est metus utpotè justus, sed dolus situs in ficto animo accusandi. Verùm hoc fundamentum invertitur; omninò: simulata hæc accusationis minitatio continet dolum, sed non injuriosum, quia malum intentatum jure inferri potuit, processione hujus Juris, non solum, nè accusetur, sed ut nec accusari possit, pretium datur; tale autem est justum, cum minans se priveret jure

accusandi pretio æstimabili; Sanch. *D.* 9. *num.* 9.

323. Sequitur 4. Valiturum matrimonium condemnati ad mortem, cui offertur libertas, si duxerit filiam occisi, aut meretricem Judicis, quia matrimonii extorsio non est metus, sed offertur matrimonium, ut medium purgandi metum, qui jam per delictum est incussus, quæ ratio probat etiam de matrimonio contracto ab eo, qui injuste caperetur, & condemnaretur, Pal. *p.* 11. citans Sanch. Valent. &c.

Item valeret contractum ab aliquo cum filia Medici volentis cum ægrotantem curare, nisi accipiat filiam, Medicus enim non inquit sed morbus metum mortis, & in pretium poscit matrimonium, quale pretium esto sit excessivum, non tamen invalidat matrimonium cum absit omnis error, & dolus in contractus substantia, Sanch. *D.* 12. *num.* 15. nisi medicus sit obligatus ex Justitia, aut Charitate mederi pretio communiter taxato, quia tunc negans opem suam injustè metum mortis auget ad extorquendum matrimonium, & ideo hoc foret nullum juxta dicenda, Perez *de Matr. D.* 17. *S.* 9. *n.* 11.

An matrimonium, ad quod judex Ecclesiasticus justè secundum allegata, & probata compellit, ut si post sponsalia cogatur sponsus ducere sponsam, quam scit fornicatam, sit validum, est controversum; Affirmat Sanch. *D.* 13. *n.* 8. quia condemnatio est juridica, ac justa; sed hoc ipso est incredibile ejusmodi matrimonium annullari à SS. Canonibus de hoc casu tacentibus. Negat Pal. *num.* 3. contendens, quòd ad contra-

ctus irrationem non sit attendendum, sitne justa, ac licita coactio ex parte Judicis, sed potius ex parte patientis coactionem, ut pluribus ibi firmat. Affirmativa subscripsi in *tract. Canonist. num.* 162. *Vers. Quid si &c.* hinc addo negativam esse etiam probabilem.

324. Dices. Pro nullitate matrimonii & Professionis factæ ex metu gravi justè incusso ex Sanch. *D.* 13. clarè, eruditè, ac optimè exponente tres de matrimonio sic inito sententias insinuat *num.* 321.

Prima stat simpliciter pro nullitate, quia non minùs metus justus adimit libertatem quàm injustus, sed ob defectum libertatis est matrimonium nullum initum ex metu injusto, ergo etiam initum ex metu justo. Secundò, in *C. veniens el. 2. de Sponsal.* matrimonium ab adolescente reperto à parentibus in lecto cum puella, ac coacto ab iisdem ad eam ducendam censetur nullum, cum tamen coactio videatur fuisse justa.

Secunda sententia distinguit consentiendo priori, quando lex non obligat ad matrimonium aut ad professionem; Probatur, si deprehensum in delicto, nè accuses extorqueas ab illo pretium excedens ultra dimidium, facis illi injustitiam, tenerisque vel contractum rescindere, aut ad æqualitatem reducere, Less. *lib. 2. cap. 17. num.* 45. ergo etiam matrimonium extorquens ob cessionem juris justè accusandi, injustè extorquet, siquidem matrimonium non solum dimidio, sed quasi infinitè excedit cessionem juris accusandi, ergo id exigens est injustus metumque inquit injustum, atque adeò matrimonium est irritum, cum semel va-
lidè

lidè contractum nequeat rescindi, uti nec professio, secùs alii contractus.

Eadem sententia secunda recedit à prima, quando lex ipsa incutit metum ex sine extorquendi matrimonium e. g. violasti puellam seductam, juxta fulè dicta in tract. Canonist. à num. 52. teneris eam ducere, aut dotare per cap. 1. & 2. de adult. quin sit irritum matrimonium, quia lex ad id cogit, èstque hæc coactio justa, ejùsque causam liberè præbuit delinquens.

Si dicas salvari libertatem, quia non cogitur copulativè ad ducendam & dotandam, sed alternativè, copulativa enim particula Et in cit. cap. 1. à Canonistis passim sumitur pro disjunctiva, vel.

Contra hoc bene arguit Sanch. quòd possit accidere, aliquem, si nolit ducere defforatum, cogi ad potiorem bonorum partem pro dote dandam; hoc casu metus gravis cadens in virum constantem, ut evadatur determinatè impellet ad matrimonium, quin valor hujus reprobetur.

325. Resp. Ambas sententias esse probabiles, Sanch. num. 1. & 2. Pal. num. 2. & 3. at probabiliorem nostram simpliciter stantem pro valore juxta num. 321. quia metus accusationis ortum habens ex proprio delicto, nequit facere esse coactum matrimonium, quia coactio radicatur in tuo delicto, consequenter in propria voluntate.

Ad argumentum 1. Primæ sententiæ Resp. Quando est irritum matrimonium metu injusto extortum non est tam irritum ob defectum plenæ libertatis, quàm ob injuriam, seu quia plenam libertatem injuriosè adimit Sanch. D. 13. n. 9.

ad4. Ad 2. Dico censerì nullum ob metum cadentem in virum constantem, qualis cum esse nequeat metus mali, quod delinquens sibi infert, sequitur parentes fuisse minatos illi injustè aliquod malum grave, licèt in C. cit. non fiat mentio, cujus mali fuerit cominatio.

Ad argumentum secundæ sententiæ quatenus consentit primæ (quantum vero recedit à prima sentit nobiscum, & ideo non est necesse respondere) Resp. Nullum obligari posse absolutè, quàm à se ipso ad matrimonium, aut ad profutendum, posse tamen obligari ad alterutrum sub Conditione e. g. si petat à me, ut cedam juri, quod habeo adversus illum, possum processione petere matrimonium aut professionem, hoc casu ego non cogo illum, sed ipse eligit, si vult obtinere cessionem juris; dum pro hac exigo matrimonium, aut professionem, fateor me exigere pretium excessivum, sed læsio hæc non est circa substantiam matrimonii &c. cum nec sit error in persona, nec in conditione servili. E contra in cæteris contractibus læsio in pretio spectat ad substantiam, & ideo debet fieri, vel rescisso illorum, aut reductio ad æqualitatem. Quare negandum est, quòd extorsio matrimonii, esto illud eatenus sit læsio patientis metum, quatenus est medium excedens cessionem juris, esset injusta substantialiter, quia non absolutè, sed conditionatè extorquetur, uti est dictum, ita Pal. n. 4.

326. Pro dictorum claritate majore nota Primò, metum, qui alios contractus rescindit, annullare matrimonium Sanch. D. 6. num. 2. Unde cum metus justè incussus cæteros contractus

non rescindat Sanch. *D. 8. num. 8 & 9.*
nec annullat matrimonium, Sanch. *D. 13.*
num. 3. ante medium.

Notà 2. Quoties incutitur metus, quam incutiens justè inferre potest ob delictum, metus talis oritur potiùs, ex lege, & natura delicti, proinde ab intrinseco, quam ab extrinseco, quia intra ipsum patientem est justa causa, ac radix metuendi Sanch. *num. 3.* in princip. & idè *num. 9. ad 3.* rectè negat, quod ob delictum duntaxat possit quis minari gravè malum, aut accusationem ex fine justitiæ punitivæ, sed etiam ad finem extorquendi matrimonium, quia potiùs delictum metum incutit, matrimoniùmque petitur loco pretii pro cessione juris accusandi, aut alterius gravis mali non inferendi, nullus quidem potest auctoritate privatâ cogere ad matrimonium, potest tamen auferre ex justa causa metum petito certo pretio, ac loco hujus petere matrimonium.

Nota 3. Sponsum, ut impleat

sponsalia, compelli posse moderatè à Judice Ecclesiastico sub pœna Excommunicationis ad contrahendum matrimonium, metus enim iste jure præcipiente infertur, neque cadit in virum constantem Sanch. *num. 6. & lib. 1. D. 29. num. 4.* ante autem minas censurarum debet attentare media mitiora, ut primò seriò monere, deinde incarcerare, ac demum uti remedio censurarum, quando spes est animos non esse ita alienatos, ut nequeat sperari paccatum matrimonium, at si pertinacia spem nullam admittat, non est excommunicandus, ad quid enim vulnus sine spe sanitatis, & si excommunicaverit, relaxet excommunicationem ad declinanda scandala, quæ non rarò ex coacto matrimonio sequi solent, graviusque malum, quàm sit violatio fidei per sponsalia datæ, Sanch. *num. 8.* Hanc notationem pluribus deductam legere potes

in tract. Canonist. de Matr.

num. 23.

* *



§. VI.

Continuatur quæstio priore Paragrapho proposita.

327. **A**Nte statuendas Conclusiones præmitto cum Sanch. *lib. 4. de Matr. D. 8. num. 1.* quòd dum disceptatur, an contractus distincti à matrimonio sint ipso jure irriti, aut irritandi, non esse quæstionem exigui momenti (esto dum contractus est rescindendus,

sit restituenda res cum fructibus perinde, ac si initio fuisset irritus) quia si contractus est ipso jure irritus e.g. si quis injusto metu gravi motus renunciavit beneficium, renunciatio, si est ipso jure nulla, obligatur Horas recitare, potest ordinari ad tale beneficium, utpotè verè suum

è Con-

contra si ipso jure valeret deobligatur ab horis, nec potest titulo, beneficij ordinari. Item, si testamentum tali injusto metu extortum est jure nullum, succedet hæres ab intestato, at si valet, hæres in eo institutus habet jus ad hæreditatem, fiscus tamen illi utpotè indigno potest adimere illam. Pariter dicendo, quòd sponsalia metu injusto extorta sunt irrita, non generant impedimentum publicæ honestatis, secùs si sunt valida etsi irritanda. Hoc præmissò ad quæstionem *num.* 320. motam.

328. Dico 2. nullus contractus naturâ suâ rescindibilis est jure naturali irritus, etsi processerit ex metu gravi injustè incusso ad illum extorquendum, ita communis cam Pal. *p. 1. tr. 2. D. 1. p. 8. num. 4.* contra Mol. *Tom. 2. de Just. D. 267. & 326.* & aliquos alios indistinctè loquentes; quibus adhærent quoad contractus lucrativos Vasq. *1. 2. D. 27. in fin.* Pont. *lib. 4. de marr. c. 6. n. 4. & c. 7. num. 4.* affirmans acquisita contractu lucrativo esse cum fructibus restituenda, secùs comparata ex contractu moroso ante rescissionem, & ideo cum vectigalia, aut novæ contributiones exiguntur à principe, licèt istæ fiant ex metu reverentia, aliòve gravi, in foro conscientia valent, quia non sunt liberalis donatio exigens plenum voluntarium, sed dantur ex oneroso contractu, nempe titulo tuendi Provincias contra hostes, ac prospiciendi publicis necessitatibus.

Probatur eatenus esset ipso jure nullus, quia metus infert gravem injuriam, sed licèt ita sit, non est ipso jure naturæ nullus: quando enim relinquit sufficientem libertatem ad consensum, nec ex-

R. P. Karch. Diss.

cludit titulum dati, & accepti, donati, & promissi, nihil deest à natura requisitum ad valorem, sed metus etsi injustus relinquit sufficientem libertatem, aliàs nemo peccaret impulsus gravi injusto metu, etiam non excludit titulum dati, & accepti &c. à paritate matrimonii cui dolus circa qualitates, causam dedit, ut si erroneè quis credat fœminam esse nobilem, aut divitem, aut virginem, matrimonium est firmum, ergo etiam spectato jure naturæ matrimonium contractum ex metu gravi injusto est validum, metus enim, & dolus æquiparantur *L. dolo C. de inutil. stipulat.* Ibi *dolo, aut metu adhibito actio quidem noscitur, si subdita stipulatio sit per doli mali tamen, vel metus exceptionem, submoveri petitio debet: & C. 2. de pactis in 6.* Hæc lex & ratio probat, quòd spectato jure naturali per tales contractus transferatur Dominium rerum.

329. Objicies 1. qui facit injuriam alteri per contractum, non debet ex injuria reportare commodum, sed metu injusto extorquens contractum facit alteri injuriam per contractum, ergo. Resp. Exiguum habere inde commodum, quia tenetur injuriatum reponere in statum veterem per rescissionem contractus.

Objicies 2. Si contractus metu extorti valerent, Dominium transferrent; sed non transferunt: ergo. Major est evidens, & ex natura contractus. Minor probatur: si transferrent Dominium in eum, qui metum incurrit, hic non tenetur restituere accepta; sed secundum

omnes debet restituere accepta: ergo. Resp. Eos Dominium transferre non firmum, ac irrevocabile, sed infirmum, ac revocabile ad instantiam passi metum, quo casu sunt restituenda omnia. Hæc obligatio non obstat Dominio, ut patet in Dominio Majoratus, etsi enim hic nequeat alienare, est tamen Dominus, proinde nec in nostro casu obstat Dominio, licet sit obligatio restituendi primo possidenti. Non igitur est de ratione Dominij potestas utendi re in omnem usum, sed est tentio rei iusto titulo, hoc est, titulo à jure non annullato, §. per Traditionem Inst. de rer. divis. & L. Traditionibus C. de pact.

Adde cum Pal. num. 5. patientem metum, si res per metum accepta devenit ad manus tertij, posse eum ab isto possessore vindicare, L. metum autem presentem 9. §. volenti ff. de eo, quod metus causa, ubi dicitur: Volenti (nempe per metum) detur & in rem actio, & in personam: & §. licet, dicitur, etiam actionem in rem dandam existimamus, quia res in bonis ejus est, qui vim passus est, non quod proprie res sit patientis metum, cum transtulerit Dominium, uti fatemur, sed quia qui habet actionem ad rem, rem ipsam habere videtur Reg. qui actionem 15. ff. de R. I.

Objicies 3. in Contractibus lucrativis nullus est titulus transferendi Dominium præter voluntatem liberalem, & gratuitam; sed in metu injusto extortis e. g. in donatione nequit esse voluntas liberalis, & gratuita, sed coacta, sicut

solutio usurarum est ipso jure nulla ob defectum voluntatis liberalis, ac tituli sufficientis ad ejus valorem. Conf. ex L. donationis ff. de donat. Ibi, donat aliquis eâ mente, ut statim velit accipientis fieri, & in nullo casu ad se reverti. Et tantum, ut liberalitatem, & munificentiam exerceat, hæc verè donatio est. Hanc legem Pontius appellat convincentem, & idè appellat cunctantes DD. nostræ conclusionis.

Resp. Nego majorem, licet enim non sit voluntas omninò liberalis, ac gratuita; sed coacta, est tamen simpliciter libera, & ideo absolutè valida, prout colligitur ex L. fin. C. de his, qui vi, jubente infirmari per potentiam extortas non modo venditiones, ac transactiones, sed etiam donationes.

Ad confirmationem dico, legem loqui de donatione perfectissima de qua Aristoteles 4. Topic. c. 4. vocans eam donum irredibile, id est, factum animo, ut nunquam reddatur donanti. Secundò, in tali coacta donatione est duplex voluntas; una absoluta efficax donandi; altera subjectivè absoluta inefficax, & objectivè conditionata non donandi, si metus abesset; vi primæ vult rem donatam esse simpliciter donatarij, nec eam sibi reddi; vi secundæ verò vult non esse donatarij, & sibi reddi eo modo, quo mercator in periculo naufragij vi voluntatis absolutæ efficacis vult merces mercas, at vi voluntatis subjectivè absolutæ inefficacis, & objectivè conditionatè efficacis, nempe si non adesset periculum naufragij eas retinendi, ut fufius explicatum a num. 307.

Ex dictis colligitur, quod Petrus à metu extorquens testamentum aut legatum &c. Ratione injuriæ nequeat adire hæreditatem, legatum accipere, vi autem testamenti, aut legati potest, sed tunc ab hæredibus ab intestato exceptione injuriæ repelli potest, qui, si non excipiunt vi testamenti, & legati debent illum permittere adire hæreditatem, & legatum dare, verùm ipse propter injustitiam debet ab hæreditate, & legato abstinere, remque in statu pristino relinquere, Lugo *D. 22. num. 129.* Optime igitur hæc duo componi possunt te rem eandem obligari dare alteri ex uno capite, deobligari verò ex alio, sic potes esse debitor centum titulo mutui, eosque dare, at si injuriavit potes retinere exceptione injuriarum, donec satisfaciat, Pal. *num. 5. verj. ad 3. Resp.*

331. Dico 3. Nullus contractus naturâ suâ rescindibilis gravi injusto metu ad eum extorquendum incussus, est regulariter positivo jure invalidus ipso jure, sed eodem jure invalidabilis, ita communior apud & cum Lugo à *num. 118.* Sanch. *lib. 4. de Matr. D. 8. num. 4.* contra Mol. allegatum *num. 328.* Probatum primò ex *L. fin. C. de his, quæ vi: Venditiones, inquit, donationes, transactiones, quæ per potentiam extortæ sunt, præcipimus infirmari.* & *C. de his, quæ vi,* ubi generaliter habetur: *quæ metu, vel vi fiunt, de jure debent in irritum revocari,* nempe ad instantiam passi metum, huic enim leges favere intendunt: subsumo, sed quæ infirmari, & revocari debent, supponun-

tur valuisse, ergo actus metu injusto extorti valent, irritari tamen, & rescindi possunt sive sint onerosi, sive lucrativi contra Pontium allegatum superius Azor, Medin &c. Dixi in conclusione *Regulariter,* quia aliqui contractus ut à *num. 340.* patebit ipso jure nulli.

Probatum 2. quando contractus sive onerosus, sive gratuitus fit ex consensu libero in substantiam, non est dicendus nullus, nisi detur clarum jus illum annullans, sed tam onerosus, quàm gratuitus fit ex consensu libero in substantiam, etsi extorqueatur metu injusto per *num. 328.* nec datur clarum jus cum annullans.

Respondebis esse annullatum per *L. qui in carcerem 22. ff. de eo, quod metus causa,* ubi dicitur: *qui in carcerem, quem detrusit ut aliquid ei extorqueret, quidquid ob hanc causam factum est, nullius momenti est.* Respondet Lugo esse nullius momenti, id est, roboris, quia infirmandus erat ad instantiam injustè incarcerati.

Dices in *C. cum contingat, de jure jurando* dolus & metus æquiparantur, sed gesta ex dolo sunt ipso jure irrita saltem de jure positivo, etsi non sit dolus circa substantiam (excepto matrimonio, quod semper valet, si error, aut dolus non sit circa substantiam) ita Bonac. *de Contract. D. 3. q. 1. p. 1. §. 2. num. 3.* cui etiam adhæret Sanch. *lib. 1. de Matr. D. 64. num. 3.* quoad contractus bonæ fidei, secus quoad contractus stricti juris, unde cum sponsalia sint contractus bonæ fidei, hæc probat ibi esse irrita, quibus dolus causam dedit. Resp. nego-

minorem, cum Lugo *num.* 119. *vers.* 4. *arguitur ex num.* 78. quia dolus circa non substantiam actus non tollit simpliciter voluntarium liberum, & uterque non fictè consentit, consequenter uterque se obligat, decipiens quidem irrevocabiliter contra Sanch. *cit. & lib.* 4. *D.* 15. deceptus verò revocabiliter, quia decipiens tenetur dolum auferre, consequenter remittere jus vi contractus acquisitum.

332. Instabis, in usuris, quarum usurarius non fit Dominus ob titulum injustum, ergo etiam metum incutiens injustum ob titulum injustum non fit Dominus rei per contractum metu extortum, si enim fieret Dominus, deberet in Dominio præferri antiquioribus creditoribus, aut Privilegiatis. Resp. Antecedens esse sub lite: id concedunt Mol. Less. quia solvens usuras non intendit eas donare, sed ex debito solvere, ergo cum nullum sit debitum, ac titulus, nullum jus transfertur, in nostro autem casu inquit Lugo *num.* 119. *in fin.* adest titulus licet injustus ex parte accipientis & quidem in gratuitis est voluntas gratis dandi, in onerosis verò est titulus venditionis, aut alterius contractus. At probabilius negatur antecedens cum Lugo *D.* 25. *num.* 206. quia, si metus transfert Dominium non est ratio efficax negandi in solvendis usuris non transferri, cum utrobique sit voluntas transferendi Dominium, mutuatarius enim cum sciat usuras se non debere ex justitia, intendit eas transferre titulo humanæ fidelitatis pro accepto beneficio, quod licet sit indignum pretio tanto, vult tamen pro re minus valente dare plus, revocabiliter

tamen. Est ergo hæc sententia conformior principijs de contractibus ex metu. Reliqua, quæ objici possunt, soluta sunt à *num.* 329.

333. Dico 4. Contractus naturâ suâ irrefcindibiles, ut Matrimonium & Professio initi ex metu injusto gravi à quocunque incusso ad extorquendum contractum jure naturali non sunt annullati, at bene jure positivo sunt facto ipso nulli. Pars secunda de matrimonio est decisâ *C. cum locum* 14. & *C. veniens de Sponsal. & Matr.* De Professione verò in *C. 1. de his, quæ vi,* & *C. fin. qui Clerici vel vovent.* Sub hac quoad hunc effectum comprehenduntur etiam vota simplicia à Scholasticis Societatis emitti solita, quæ faciunt verum Religiosum, constituunt in statu perpetuo, quantum est ex parte Religiosi, *Pal. tr.* 15. *D.* 1. *p.* 5. *num.* 13. addens ex *Pont. lib.* 7. *c.* 29. *num.* 10. Tempore Eugenij II. *Can. sicut qui Monasteria* 9. 20. q. 1. Professionem vota simplicia non solemnia constituisse, quam ex metu factam irritavit.

Similiter votum ingrediendi Religionem metu gravi injusto extortum esse irritum probabilissimè tradit Soarez *10. 2. de Relig. lib. 1 de voto c. 8. num.* 10. approbatus à *Pal. num.* 14. qui si valeret, obligaret ad actum nullum nempe ad ingressum per Professionem Religiosam, quæ ipso jure est nulla, metus enim mediante voto redundat in voti objectum.

Ex eodem Principio in *tr. Canonist. num.* 9. cum *Sanch. lib. 4. de Matr. D.* 19. *num.* 3. contra Less. Perez, *Pal. p.* 1. *tr.* 2. *D.* 1. *p.* 9. *num.* 3. (quem

Wickl-

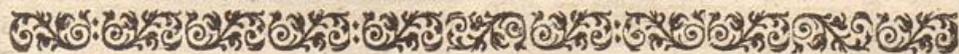
Wiestner num. 45. de iis, quae vi, metuve causa sunt, inconsequentiae arguit, quod concedat votum ingrediendi Religionem esse irritum metu extortum, sponsalia autem à metuloso celebrata velit valere) & Wiest. de Sponsal. à. nu. 257. Dixi Sponsalia metu injusto facta esse probabilius nulla, quia si valerent, vi illorum obligatio esset durante metu gravi contrahere matrimonium, quod est impossibile, quia matrimonium prout substans sponsalibus injusto metu extortis est nullum ratione metus gravis, qui mediantibus sponsalibus influit in matrimonium. Sic probata parte secunda conclusionis parte.

334. Probatum ejusdem pars prima, cum Lug. D. 22. a. num. 115. Sanch. D. 8. num. 4. contra Haunold. tract. 8. num. 106. Mol. num. 328. citatum, quod unica ratio eos irritandi foret defectus sufficientis libertatis jure naturae requisitae ad valorem, aut injuria illata per metum, sed neutra ratio tollit sufficientiam libertatis jure naturae necessariae ad

valorem, cum hoc jure non requiratur major ad matrimonium &c. libertas, quam ad peccandum mortaliter, non etiam obstat gravis injuria, quia non efficit, quo minus matrimonium sit simpliciter liberum.

Unde quod jus positivum staterit nullitatem in matrimonio, ac Professione, est factum ideo, quia metus gravis injustus vehementer imminuat libertatem, sine qua nisi sit plena, ac libera à metu gravi, noluit valere dictos actus ob infelices saepe eventus, quibus post semel factos tales actus, utpotè irrefcindibiles, ac naturam suam perpetuos obviari non potest: ideo major ad eos poscitur à jure libertas, nempe plena, consistens in aequilibrio in utramque partem: hoc aequilibrium metus injustus multum imminuit, dum horrore majoris mali imminenti impellit ad matrimonium aut Professionem velut ad medium declinandi majus malum.

*
* *



§. VII.

An contractus sit validus initus ex gravi injusto metu à contrahente, aut Tertio incussus ex alio fine, quam contractum extorquendi?

335. **A**bsoluta Disputatione de valore contractus celebrati ex metu injusto, cujus incussio habuit pro fine ipsam contractus extorsionem, restat non levis mo-

menti controversia, de valore contractus, quem metum patiens offert, ut medium ad evadendum malum comminatum, quemque metum incutiens non intendit

extorquere, sed prorsus alium finem intendit e.g. vindictam. Exemplum sit in deprehenso cum filia fornicante, pater vult se vindicare occidendo illum, ut mortem effugiat, spontè offert se ad eam ducendam.

Quaestio celebris est an matrimonium hoc sit validum. In hoc casu metus incutitur à tertio, id est, à contradistincto à contrahente, estque metus injustus, cum nullus privatus possit justè minari mortem. Potest etiam metus injustus incuti ab ipso contrahente non intendente contractum, hunc tamen patiens metum offert cum eo ineundum, de hoc contractu non minùs dubitatur, an teneat.

Controversia est de contractibus tam dissolubilibus, quàm indissolubilibus. Constat de utrisque, quòd jure naturali non sint irriti ex metu injusto à quocunque etiam ex fine contrahendi incusso *per num. 328. & 333.* igitur multò minùs, si metus incussus sit ex alio fine.

Si contractus rescindibiles ex dicto metu initi jure positivo possunt annullari, etsi ipso pro jure non fuerint annullati, indissolubiles, ut matrimonium & Professio, erunt ipso jure nulli, & irriti, Lugo, *D. 22. num. 177. de Just.*

Essè autem *regulariter* rescissioni obnoxios primos, consequenter posteriores ipso facto irritos tenet Lugo à *num. 175.* Wiestner, *de iis, quæ vi, metusve causa fiunt*, cum pluribus aliis à *num. 34. ad 37.*

Probat Wiestner primo ex *cap. 1. de iis, quæ vi, metusve causa &c.*

ubi Alexander III. declarat nullitatem Professionis emissæ ab uxore metu mortis jussu mariti à militibus incusso ex fine ulciscendi adulterium, non autem ex fine extorquendi ingressum, ergo alii contractus ex edicto Prætoris sunt rescissioni obnoxii *Lib. 1. ff. quod metus causa gest.*

Secundò ex *L. nec timorem 7. ff. quod metus causa gest. cujus, §. 1.* ad edictum Prætoris, *quod metus causa gestum est, ratum se non habiturum*, unde *cit. L. 1.* Prætor pollicetur rescissionem, si in flagitio deprehensus ex metu, non jure, id est, injustè incusso aliquid dederit aut se ad quid dandum obligarit, esto non fuerit incussus ex fine eum sibi obligandi.

Tertiò. Ratione, quòd etsi metum incutiens non intendat contractum, gravem tamen injuriam infert alteri, vi cujus tenetur refarcire totum damnum inde secutum; sed metum patienti est contractus damnosus; ergo non obstante in hujus consensum, tenetur damnum ei totum refarcire, proinde eundem reducere in statum, in quo cessat damnum; hoc autem fit per rescissionem contractus.

336. Respondebis hoc damnum, quod ex contractu sequitur, non intendit injuriam inferens. Contra est quòd ad hanc obligationem inquit Lugo *num. 176.* non sit necessaria intentio damni, sed sufficit dedisse causam injustam, ex qua per se loquendo damnum illud consequi poterat e.g. calumniosè accusatus Petrus, pro sui defensione vendidit domum, ut pretium expenderet in litem, accusator

tene-

tenetur totum hoc damnum refarcire, et si accusando non intenderit pro fine venditionem domus, sed punitionem: ergo etiam idem dicendum in nostro casu.

Unde deducit matrimonium & Professionem fore nullam ex tali metu, quia etsi metus non incutiatur ex intentione matrimonii, aut Professionis, nihilominus sit consensus verè, & simpliciter ex metu injusto, ac ex hoc propriè operatur, ut enim ex hoc propriè censetur operari, non est necessaria dicta intentio ex parte incipientis, ut patet in ejectione mercium, quæ propriè sit ex metu, etsi tempestas non sit posita ex intentione ejiciendi mercies.

Dices cum Sanch. *Lib. 4. D. 12. num. 3.* metum patiens in nostra controversia non impellitur ab alio ad matrimonium, aut ad Professionem, sed à se ipso, quia nullus exigit tunc matrimonium &c. sed spontè metum patiens eligit. Respondet Lugo *num. 178.* non impelli immediate ab inferente metum, impelli tamen mediàtè ad matrimonium, &c. sicut mercies ejiciens non impellitur ad ejectionem immediatè à tempestate sed à metu mortis, mediàtè autem à tempestate causante immediatè metum.

Dices 2. Cum eodem *num. 11.* si damnato tibi injustè ad mortem, tertius offerat immunitatem, si duxeris filiam, tuum cum ea matrimonium valeret, ergo etiam valeret oblatum à Judice Reo injustè condemnato, quando enim metus vitiat, idem est à quocunquè metus inferatur. Respondet Lugo Distinguendo antecedens valeret matrimonium si offeratur immediatè immunitas pro ma-

trimonio nego antecedens; si offeratur mediàtè, ut si tertius suam operam damnato offerat ad impetrandam immunitatem, concedo antecedens; & nego consequentiam: Disparitas magna est inter oblationem primo, & secundo modo factam à tertio; nam immunitas à morte est ex Justitia debita damnato injustè, ut mortem redimat immediatè à metu injusto, cogitur eligere matrimonium pro immunitate à morte sibi debita, & ideo movetur immediatè à metu injusto, seu, à metu carendi immunitate sibi debita; in secundo autem obligationis modo movetur immediatè à metu justo, nempe à metu carendi operà illius Tertii, ipsi non debita, & ideo est contractus intrinsecè justus, non minùs, quàm emptio Domus est justa, etsi fiat ex prævio metu injusto ab alio incussò, ut constat ex exemplo allato in principio *num. 336.* ergo etiam in hoc secundo modo obligationis operæ non debita, uti supponitur ex Justitia, matrimonium oblatum ac initum est validum, esto mediàtè in id influat metus injustus, seu ad id moveat. Idem responderi Wiestner. *num. 35. in fin.*

337. Secunda sententia ad controversiam *num. 335.* Stat pro valore irrevocabili, ita Sanch. *num. 11.* Perez de Matr. *D. 17. S. 9. num. 3.* Haunold. *tract. 8. num. 117.* excipiens probabiliter ab hac sententia contractus lucrativos cum Pallavic. quia inquit, sic melius consulitur indemnitati, ex una parte, & ex parte altera alter contrahens; cum non patiatur ullum damnum, sed privetur duntaxat lucro, non potest conqueri justè, cum ipse nollet tunc obligari,

pro.

proinde valeat Regula luminis naturalis ac Evangelica. *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.*

Probatum si matrimonium contractum ex metu à tertio incusso non ad extorquendum matrimonium (dic idem, si à contrahente, aut à Judice cit. Sanch. num. 11. Perez num. 6.) est jure naturæ validum; etiam est validum jure positivo, si istud nullibi invalidet matrimonium, sed jure naturæ est validum & quidem à fortiori per num. 333. & jus positivum nullibi invalidat matrimonium initum ex metu incusso à tertio ex fine alio, quàm extorquendi matrimonium, ergo. Minor probatur, C. I. de iis, que vi &c. quòd pro se num. 335. in probatione primâ allegat Wiestner, expressè fatetur, quod milites volentes eam occidere in Sylva, ducti pietate pepercerint, si vitam Monachalem fuerit professâ in Monasterio, proinde metus fuit incussus ad extorquendam Professionem, & ideo declaravit Papa nullitatem.

Nec lex. 7. cit. in probatione secunda aliquid probat, nam Pomponius loquitur ibi *Verb. Proinde* de eo, qui aliquid dedit, vel se obligavit, non alteri Tertio, sed ipsum metum incutienti, & quidem injustum, ut fatetur etiam Lugo utens hâc lege, contra Sanch. ipsèque Pomponius L. 9. §. *Animadvertendum*, pro Sanchez statuit oppositum, uti observat etiam Zoës ad tit. *quod metus causa gest.* Verba legis sunt: *Si quo magis te vi hostium, vel latronum, vel populi tuerer, ut liberarem, aliquid à te accepero, vel te obliga vero,*

non debere me hoc edicto (rescissorio) teneri, nisi ipse, hanc tibi vim submisi. Caterùm si alienus sum à vi, teneri me non debere: ego enim opera potius mee mercedem accepisse videor.

Probatum 2. Matrimonium, & ceteri contractus in tali casu præter intentionem metum incutientis celebrantur, sed hoc ipso sunt irrevocabiliter validi, nam eos cum metum incutienti non intendat, eorum electio non ipsi, sed patienti metum, ut causâ adæquatâ attribuitur, estque id naturæ consentaneum, ad hanc enim spectat posse effugere malum imminens, consequenter etiam prospicere sibi de medio opportuno, tale autem judicat esse, si contrahat matrimonium, aliúmve ineat contractum pro diversitate circumstantiarum, ut si Princeps ducat in uxorem aliquam consanguineam alterius Principis injusti sui hostis ad hunc sibi reconciliandum, non ducturus, nisi judicaret matrimonium tale fore aptum medium: In isto casu est necessarium, ut valeat matrimonium, aliàs non esset medium aptum effugiendi hostilitatem, si enim Princeps hostis metum incutiens sine intentione matrimonii sciret matrimonium nullum fore, non moveretur abstinere ab hostilitate ob solam attentionem matrimonii; nec alter innocens contrahens unquam vellet cooperari patienti metum, si crederet fore nullum matrimonium.

338. Unde est magnâ Differentia inter matrimonium contractum à duobus, quorum unus id contraxit ex gravi iniusto à tertio incusso ex fine id extorquendi,
nam

nam in isto casu potius expedit, ut matrimonium sit invalidum, quam validum, nam sciens non valiturum potius metum non incutiet ex hujus intentione ob eisdem impossibilitatem: E contra si valeat, alliceretur unice ad id extorquendum. Hinc merito tale matrimonium est factum ipso irritum juxta decisionem C. veniens 15. de Sponsalib. ibi: nisi metu coactus qui posset in virum constantem cadere, eam desponsaverit, adherere facias, ut uxori.

Ceteri etiam contractus irritabiles initi inter aliquos ex metu à nullo contrahentium, sed à Tertio incusso ex fine illos obtinendi, etsi de jure naturæ non possint dissolvi ad arbitrium patientis metum (quia uterque contrahens est innocens, & sicut patiens metum, damnum patitur si cogitur servare contractum, ita alter pateretur damnum, si ad libitum patientis metum obligaretur rescindere, unde cum non sit potior ratio pro uno quam altero, uterque spectato jure naturali debet contractum servare) patiens tamen metum habet jus agendi contra incutientem pro damni compensatione,

Dixi spectato jure naturali, quia jus positivum ad instantiam patientis metum concedit rescissionem prout legistæ deducunt apud Haunold num. 116. ex L. 14. §. in hac ratione ff. quod metus causa ibi: In hac actione non queritur, utrum is, qui convenitur, an alius metum fecerit; sufficit enim hoc docere, metum sibi esse illatum, & ex hac re

R. P. Karch, Diss.

eum, qui convenitur, etsi crimine caret, lucrum tamen sensisse. Propositis utriusque sententiæ fundamentis ad controverfiam num. 335.

339. Resp. Utramque sententiam esse probabilem, præfero secundam, in dissertationibus de Jure, & Justitia num. 256. brevius expediveram.

Conf. Nihil obstat quo minus tale matrimonium sit firmum; non jus naturale, siquidem per num. 333. jus naturale non irritat, etsi merus injustus etiam ex fine id extorquendi sit incussus. Non obstat defectus libertatis contrahentium, quia metus iste relinquit plenum usum rationis ex parte utriusque. Non obstat injuria, quam patitur metum patiens, quia nullus contrahentium alteri est injuriosus sed tertius, qui tenetur reparare damnum, proinde procurare, si potest ut metum non passus consentiat rescissioni, si hanc optet metum passus, quando est contractus ex annullabilibus, cum de Jure non sit annullabilis secundum nostram sententiam.

Ex hac confirmatione colligitur solutio rationis, quam contra hanc sententiam adduxi num. 335. ex Wiestner concessa enim majore, distingo minorem, est damnosus metum patienti transeat minor, est damnosus alteri contrahenti nego, unde cum uterque sit innocens, nec sit potior ratio, cur possit resilire patiens metum, ut damnum evitet, quam ut manent in contractu, nec alter patiatur damnum, Tertio incumbit onus, ut procuret ab altero consen-

Kk

sum

sum in rescissionem, cum jus hanc dene-
gat in hoc casu.

Corollaria, quae ex hac secunda
sententia, quam amplectimur deducit

Sanch. 4. num. 12. & ex illo Perez cit.
S. 9. jam retuli, num. 322. in se-
quelis 2. 3. & 4.

*
*
*



§. VIII.

*De pluribus actibus ex metu injusto factis deciditur, an
sint de jure positivo irriti, ut etiam de votis, & jura-
mentis metu extortis.*

340. **D**E contractibus naturâ suâ in-
dissolubilibus, ut de matri-
monio & Professione Religiosa, esse po-
sitivo Jure Canonico irritos, probavi n.
333. & seqq. quibus probabiliter accen-
sentur Sponsalia, *ibidem*.

De actibus, qui rescindi possunt,
tam onerosi, quam gratuiti, Statui nu.
331. Regulariter non esse invalidos, re-
gulariter inquam quia plures reperio ex-
ceptos, quos Doctores volunt speciali-
ter irritos esse de Jure positivo apud Lu-
go de Just. D. 22. à num. 123. Pal. p. 1.
tract. 2. D. 1. p. 9. à nu. 2.

Postremus asserit convenire DD.
quod sequentes actus sint irriti. Primò
adhibitio coactorum testium in testamen-
to quam *L. qui testamentum* §. fin. ff.
de Testamentis, quam Legem Augustin.
Michel to. I. Theolog. Canonico Moral.
fol. 24. num. 7. extendit ad testatorem,
cum omninò debet esse liber usque ad ul-
timum halitum, ut loquuntur jura.

Secundò, omnis promissio, vel ob-
ligatio facta in gratiam ejus, qui in car-

cerem injustè conjecit, vel in eo detinet
L. qui in carcerem ff. de eo, quod me-
tus causa: textum relege num. 331.
Vers. Respondebis: in quo textu verba
illa, *nullius momenti est*, id est, nul-
lius vigoris, hunc esse sensum hujus par-
ticulae constat ex *C. ordinarii, de offic.
ord. in 6. Aliter, inquit, facta col-
latio nullius sit momenti*. Requiritur
autem ut ad ejusmodi finem sit incarce-
ratus. Esse solùm irritabilem promissio-
nem talem sentit Lugo. num. 119.

Tertiò rerum Ecclesiae metu facta
promissio, vel traditio, *C. proventus de
Jurejur. & can. 1. 11. q. 6.*

Quartò, auctoritas tutoris aut cura-
toris metu extorta *L. 1. §. fin. de Au-
toritat. tutor.*

Quintò, absolutio à censuris, aut
harum revocatio *C. unico de his, qua vi-
in 6. ibi, absolutiois beneficium ab Ex-
communicationis sententia, vel quam-
cunque revocationem ipsius, aut suspen-
sionis, seu etiam interdicti per vim,*
aut

aut metum extorta presentis constitutionis auctoritate omnino viribus vacuamus, ita Gregor. X. in Concil. Lugdun.

341. De sequentibus est magis controversum. Primò de donatione, & promissione gratuita. Affirmativam pro valore tenui superius à num. 331. contra Vasq. Pont. & Communem apud Lugo. num. 124. qui num. 126. assentitur nobis ex L. fin. C. de his, qua vi recitata num. 331.

Si quis opponat contractus Lucrativos ex dolo dante illis causam esse nullos, Respondi num. 331. Negativè, Vers. Dico; si dolus non sit circa substantiam. At loquendo de dolo versante circa causam finalem, quæ movet, sine qua donatio non fieret, hæc ipso jure naturæ est nulla defectu consensûs, ita cit. Lugo.

Idem Cardinalis num. 124. observat Lessium circa actus liberales ac gratuitos variare, non adhaeret nostræ opinioni Lib. 2. cap. 17. num. 37. è Contra cap. 18. num. 6. supponere videtur oppositum, dum definiens promissionem requirit, ut sit deliberata, & spontanea fidei obligatio: Deinde subdit: Dico spontanea, ut excludatur promissio metu, aut fraude extorta; hæc enim non est valida promissio, unde eam non tenemur implere, nisi sit jurata, ut docet D. Th. 2. 2. quæst. 89. a. 7. citatus Lugo adhaeret non huic, sed priori sententiæ Lessii.

Item purpuratus Doctor arguit inconsequentiam Sanchezium, nam Lib. 4. D. 8. num. 4. sine distinctione inter onerosos,

& Lucrativos tenet nostram opinionem, & licet lib. 3. D. 39. num. 13. tuetur valere assistentiam matrimonii ex licentia metu extorta: postea lib. 8. D. 21. num. 3. ponit universalem Regulam, quòd rescripta Justitiæ (id est talia, quæ dantur ad explicandum Jus alicujus, aut dirimendas lites) etiam per subreptionem, proinde dolosè impetrata valeant, donec ope exceptionis elidantur; è contra rescripta gratiæ (id est illa, quæ concedunt aliquod beneficium, & dignitatem, aut jus operandi sunt dispensationes) dolosè, ac subreptitiè obtenta vult esse omnino irrita: ac tandem lib. 7. Decal. cap. 19. num. 17. Contendit licentiam à Prælato dolo, aut metu extortam ad quidpiam expendendum esse invalidam, proinde expendentem esse reum violati voti paupertatis. Hæc adduxisse placuit, ut constet mentem Sanchez non fuisse unam ubique, etsi generatim nobiscum sustineat validitatem contractum tam onerosorum, quàm gratuitorum exceptis indissolubilibus.

342. Hinc rectè dixit validè assistere illum matrimonio ex licentia Parochi metu extorta, quia effectus assistentiæ nempe matrimonium irritari non potest, Lugo num. 228. Sicut inquit etiam validè observaretur pœnitens à peccatis ritè dispositus extorquens gravi metu absolutionem ex invicibili errore putans se graviter non peccare extorsione metûs.

Dispensatio in irregularitate (de hac nihil statutum est in cit. unico de his que vi n. 6.) omnisque dispensatio alia, & gratiæ quævis, promissiones, ac donationes valent quidem, at rescindi possunt,

sunt, & metum incutiens ob injuriam illatam, nullâ re quam obtinuit mediante metu uti potest, sed ex Justitia debet reddere, aliter enim injuria tolli non potest, nisi patiens metum restituatur primæ libertati, sic restitutus, si ratificet sua acta, metum incutiens tute uti poterit, secus si non spontè ratificet, potestque hic pro libitu revocare concessa, aut donata. Unde quoad effectum perinde ferè se habent, ac si ab initio fuissent irrita, & quoad ipsum perinde se habet gratia, dispensatio, ac donatio; ac si non fuisset concessa, ac obtenta, Lugo *num.* 129, atque adeò valor præfatorum actuum, cum sit ad nutum à metum patiente revocabilis, quandocunque placuerit, dictus valor est momentaneus ac pro nullo reputatur: Et hac de causâ dictæ donationes, concessiones, appellari solent irritæ, id est, instar irritarum habendæ, actus tamen, qui semel producti irritari non possunt (ut Sacramenta collata, aut suscepta) simpliciter validi sunt Lugo *num.* 128.

Ex his rursus patet rectè sensisse Sanchez ut retuli *num.* 341. Religiosum violare votum paupertatis, si quid contra hoc expendat ex licentia præhabita, quam à Prælato metu injusto extorsit, cum illi non magis profit, quam si non fuisset obtenta, debeatque ex Justitia Prælatum reponere in pristinam libertatem ante omnem licentiæ usum Lugo *num.* 129.

343. An metu simili injusto promissio dotis, vel hujus solutio extorta jure positivo sit invalida, est incertum. Negant Barbos. Bart. &c. quia ejus nullitas erueretur ex nullitate matrimonii vi

metus injusti extorti, cui est accessoria; sed ex hujus nullitate, non eruitur nullitas promissæ, aut solutæ dotis, stat enim matrimonium per metum non valere, quin assistentia ei accessoria, ac testium præsentia metu extorta sit nulla, ut numero superiore dictum, ergo etiam in nostro casu licet metus irritet matrimonium, secus irritabit promissionem dotis quare illud comüne: *accessorium debet sequi naturam principalis*, intelligendum est, quando est eadem in utroque ratio *L. est is C. de præd. Min.* Qualis hic non est, nam quod matrimonium matriculosi sit irritum, est ratio, quod semel validum, nequeat irritari, promissio autem dotis etiam valida est irritabilis.

Communior stat pro irritatione (idem est de artharum promissione & solutione) *L. si mulier 23. §. si dos ff. de eo, quod metus causâ* ibi, *si dos metu promissâ sit, non puto nasci obligationem, nec talem promissionem dotis ullam esse.* Ratio irritationis non fuit, quia dos est accessoria, ut bene probat sententia negativa, sed quia sic favet magis irritationi matrimonii factæ ab Ecclesia; hæc enim ratio fuit sufficiens, uti & ista, quod si promissio dotis extorta metu valeret, ne puella hanc amitteret, cogeretur ingratum inire matrimonium. Hæc opinio probabilior est, Sanchez *lib. 4. D. 12. num. 23.* Less. *lib. 2. cap. 17. num. 37. Pal. n. 4.*

344. Quid de Jurisdictione, si hæc, aut ejus prorogatio metu extorqueatur, an teneat? negat Pont. *lib. 4. cap. 8. num. 14.* cum Abb. Bald. Bart. Affirmativa Sanchezii *lib. 3. de Matr. D. 39. num. 13.* Pal. *num. 6.* Less. cit. est

est probabilior, quia nulla lex, aut canon expresse irritat, lex enim secunda *f. de Judic.* quæ est fundamentum negantium est specialis; duo enim litigantes fuerant compulsi consentire in Iudicem non suum, & ita prorogare jurisdictionem, prorogatio hæc declaratur irrita, cum ut valeat, debeat pendere à libero eorum consensu: hic ergo casus est specialis exceptus à Regula generali tradente: metu gesta tenere, ergo non debet extendi contra Regulam generalem sine alio textu.

Ex eodem principio verius est valere Electionem Prælati metu factam, Pal. *num. 6.* contra Navar. *C. accepta de Respit. Spoliat. Opposit. 5. num. 8. & 23.* Glossa in *C. bone 1. de Elect. &c.* & contra Adversarios proximè allegatos. *C. ubi periculum. 2. cæterum in pr. de Elect. in 6.* Ibi. *cessat Electio, dum libertas adimitur eligendi*, cui innititur sententia contraria procedit de libertate integrè adempta, qualiter eam non adimit metus, sed minuit. Est ergo duntaxat cassabilis, non cassata.

Idem dicendum est de valore sententiæ, quam extorsit metus injustus Azor *lib. 1. c. 11. q. 8.* cum Abb. Pal. *num. 7.* contra Host.

345. An renunciatio beneficii à jure sit annihilata. Affirmat Pont. *nu. 16.* cum cit. Navar. *num. 1. & seqq.* Host. Innoc. &c. Negat Less. §. *novus* Navar. *num. 7.* retractans quod prius longo tempore docuit, uti ipse fatetur, Pal. *num. 8.* Ratio, quod nullum jus factò dicat esse irritam. Adversarij fundant se in *C. ad aures de his, quæ vi: & in C. ad audientiam eodem: Ac in Clem.*

multorum 2. de pœnis, in qua renunciationes nec per captionem, & detentionem, seu injustam incarcerationem Judicis sæcularis etiam à renunciantium Prælati receptæ, & ratæ habitæ, *nullius omnino decernuntur esse firmitatis.* Sed ex his capitulis, & Clem. non probatur annihilatio factæ resignationis: Non ex *C. ad aures*, quia in eo solum dicitur, nihil obstare, quo minùs eidem Ecclesiæ præficiatur resignans, ex hoc non sequitur, quod præficiendus sit sine nova Electione: aut si sine nova, non concluditur, quòd per resignationem non amiserit titulum, restitutio enim sine nova Electione est tacita beneficii collatio, sicut Beneficiatus ob impedimentum occultum nulliter obtinens beneficium, dispensatus sine nova collatione continuat validè primam. Clementina videtur magis urgere, verùm etiam ista loquitur de casu speciali, qui nequit transire in Regulam Universalem de Resignatione Beneficiorum, ex metu, loquitur enim de resignatione ex metu injusto per incarcerationem incusso, qui casus non debet extendi ad Resignationes extortas sine incarceratione.

Ex hac sententia patet, quòd resignans non teneatur ad horas nec ad tale Beneficium possit ordinari, nec fructibus frui, nec, licèt remaneret in beneficii possessione per triennium, juvenetur Decreto de pacificis possessoribus, quia possideret sine titulo. Pal. cit. oppositum quoad omnia sequitur sententia contraria, uti præmonuit Sanch. *ad ductus num. 327.*

346. Restat de votis simplicibus non facientibus Religiosum ac de Juramentis an gravi

gravi metu injusto directè, seu ex intentione extorta sint ipso jure positivo irrita. Dixi primò, *de votis simplicibus non facientibus Religiosum*, quia solennia, ac simplicia, Religiosa, jure positivo esse irrita probatum est *num. 333.* cum extensione ad votum ingrediendi Religionem.

Dixi secundò. *Ex intentione extorta*, quia si incutiens metum injustum non intendat votum, valere istud etiam solenne est opinio probabilior *per n. 337. & duos seqq.* contra Lugo, Wiestner citatos *num. 335.* Unde vota emissà ad avertenda bella injusta præsertim imminencia esse invalida nemo dixit teste Haunold. *de jure tr. 8. num. 118.*

Dixi tertio. *Metu injusto*, quia votum emissum ex metu justè incusso ad extorquendum votum sive simplex, sive solenne esse validum probabilior sustinet sententia cum Sanch. *lib. 4. Decal. c. 3. num. 21.* contra aliquos probabiliter dissentientes fatetur Sanch. qui *num. 9.* solidè ostendit jure naturali nullum votum elicitum ex metu injustè incusso gratia extorquendi voti irritari, eò quòd jus naturale ad valorem voti non poscat plus deliberationis, quàm ad peccatum mortale, sed ab hoc non excusatur, si quis ex talis metu e. g. fornicetur.

Ad difficultatem propositam opinio longe communior negat valere cum Sanch. *num. 21.* probans id ex *C. 1. de his, quæ vi*, in quo licèt sit sermo de voto solenni nihilominus tamen fere omnes Doctores extendunt id ad votum simplex, quia non minùs hoc est opus Consilij, habetque perpetuitatem, sicut solenne.

Less. *Lib. 2. c. 40. n. 5.* requirit ad valorem voti *spontaneam* promissionem, id est, inquit, non metu, aut dolo injustè extortam unde ut irritum rejicit votum metu gravi, ac injurioso extortum, allegatque *C. perlatum*, & *C. Abbas de jis, quæ vi.* Verùm ex neutro evincitur intentum, non ex primo, quia loquitur de Professione: non ex secundo, in quo non de voto, sed de beneficij resignatione facta à Clerico ex metu injustè incusso ex fine resignationis: causa ad Papam delata jubet hic cum restitui; *quia inquit, quæ metu, & vi fiunt, de jure debent in irritum revocari.* Ex hac causali potius colligitur resignationem non fuisse irritam, sed in irritum revocabilem.

Pal. *p. 1. tr. 2. D. 1. p. 8. num. 6.* Ad quintum existimat vota simplicia per metum esse irrita non jure positivo scripto, sed traditione, & consuetudine Ecclesiæ vim Legis obtinente. Idem postea *tr. 15. de voto D. 1. p. 5. num. 13.* Tuetur ut probabiliozem sententiam de valore ejusmodi votorum, eis que addit votum Castitatis solenne annexum sacro ordini.

347. Resp. Vota simplicia metu injusto extorta probabilius valere, donec relaxentur dispensatione, ita Soarez *to. 2. de Relig. lib. 1. de voto, C. 8. n. 5.* Pal. proximè citatus, Wiestner *de his, quæ vi &c. num. 44.* Pont. *lib. 7. de Matr. c. 19. num. 9. &c.* Ratio quia sine Claro textu non est asserenda nullitas, ac irritatio actûs, utpotè odiosa, sed de nullitate ac irritatione votorum simplicium nullus est textus clarus juris,
ut

ut paulò antea ostendi, ad capitula, quibus innititur Lessius, ad alia jura respondet, diluitque Soarez à num. 6.

348. De juramenti valore gravi injusto metu extorti est difficilis decisio ob varietatem sententiarum apud Pal. *tr. 14. de juram. D. 2. p. 4.* Non est questio de jure naturali, nam secundum hoc subsistere sufficienter habetur ex dictis, siquidem relinquit metus sufficiens voluntarium: sed de jure Ecclesiastico est difficultas, an hoc annullat juramentum.

Prima sententia non agnoscit valorem, ita Abb. cum multis apud Sanch. *lib. 4. de Matr. D. 20. num. 3.* reputantem eos probabiliter asserere.

Secunda extremè opposita stat pro valore cum S. Th. 2. 2. q. 89. à 7. Sanch. *num. 4. & lib. 3. Decal. c. 11. num. 14. & 15.* Less, Mol. Soarez.

Tertia cum Azor 1. *p. lib. 11. c. 7. q. 2.* ac alij apud Sanch. *cit. c. 21. n. 19.* distinguit affirmans obligare cadens supra contractus validos, & à jure approbatos, negans verò, si cadat supra contractus lege reprobatos.

Quarta cum Valent. 2. 2. *D. 6. q. 7. p. 4. in med.* quam laudans Fachinæus sequitur *lib. 8. controuv. c. 102.* stat pro valore in foro conscientia, pro nullitate vero in foro externo.

Pal. à num. 5. tenet ut probabilius, quod secundum jus civile juramentum non valeat propter *Authent. Sacramenta puberum C. si adversus venditionem*, in qua juramenta metu extorta dicuntur esse nullius momenti, ergo tam quoad obligationem Deo, quam homini acquisitam.

Econtra, secundum Jus Canonicum, cui in materia spiritali standum, dictum Juramentum obligat, etsi cadat supra contractus à jure reprobatos, uti constat de promissione solvendi usuras jure reprobata *per G. debitores de jurejur.* Reprobatio enim contractuum talium, uti est alienatio fundi totalis, renuntiatio futurae Successionis, non est ita illicita, quin ut redimatur vexatio, evadat materia licita, cum hi contractus principaliter intendunt bonum privatorum, secùs commune bonum; huic non potest privatus cedere, secùs suo privato.

349. Resp. Jus Ecclesiasticum nullatenus irritare Juramentum injustè extortum derelicta, ita secunda sententia, quam etiam tuetur Soarez *to. 2. de Relig. lib. 2. de Furam. c. 10. num. 4.* Hoc Responsum est decisum in pluribus locis Juris Canonici, sic in proximè cit. *C. debitores de Jurejurando* jubetur mutuatarius jurato promissas usuras solvere: *in C. si verò Eod.* decernit Pontifex non esse tutum in conscientia, si Juramento contraveniat coactus metu gravissimo jurare renunciationem juris sui, nisi tale sit, quod vergat in dispendium æternæ salutis.

Ratio est, quòd si metus injustus irritaret Juramentum, vel irritaret ratione injuriæ, vel ratione metus; non præcisè ratione injuriæ, nam injuriosa licèt sit usurarum solutio, attamen Juramentum valet; non præcisè ratione metus, aliàs etiam justus irritaret, ratio autem est, quòd metus non tollat sufficiens voluntarium; idque verum est, etsi sit injustus. Conf. metus injustus non impedit

pedit quo minùs sit verum Juramentum, sed hoc trahit obligationem in conscientia ob reverentiam DEO debitam.

Conf. 2. Solutione argumentorum, quæ pro se affert sententia prima; Hæc adducit primò. *Auth. puberum nuper cit.* Resp. Esse intelligendam quòd Juramenta à majoribus ex puberibus vi extorta, sint nullius momenti quoad contractùs firmitatem, non quoad Juramenti obligationem.

Deinde dici potest cum Pal. esse irrita secundùm Jus Civile, secùs secundùm Jus Canonicum, quòd etiam in foro externo, seu Judiciali esse in materia Juramenti observandum testatur ipse Pal. *num. 10.* Ratio, quòd causà, ob quam de Jure Canonico impleri ea oporteat, etiam locum habeat in foro Civili, nempe reverentia DEI in testem vocati exigit, ut omnia, quæ absquæ animæ dispendio æternæ salutis servari possunt, adimpleantur nisi ex causa justa fiat relaxatio.

350. Adducit 2. *C. cum contingat de Furejur. & C. quamvis pactum de pactis in 6.* in quibus decernitur servanda esse Juramenta, non vi, nec dolo præstita, nec vergentia vi animæ dispendium, aut in præjudicium Tertii, ergo à contrario sensu vi, dolove præstita &c. servari non debent. Resp. Concesso antecedente, consequens est verum post eorum relaxationem, uti ad instantiam sunt relaxanda secundùm Sylv. &c. Capitula, ut sic via coactionibus præcludatur: è contra ubi vis, aut dolo non intervenit, servari debent sine relaxatione.

Adducit 3. Quòd allata jura metum, & dolum æquiparant, sed Juramentum dolo extortum est nullum: ergo etiam metu injusto extortum. Resp. Equiparari quoad hoc, quòd uterque tollat à contractu firmitatem secùs quoad obligationem, quia dolo sæpè tollit consensum, non metus, Pal. *num. 11.* remittens se ad proximè sequens p. 5. ubi *num. 16.* ex consensu omnium, scribit dolum circa substantiam dantem causam contractui de Jure etiam positivo esse invalidum, è contra *num. 19.* adstruit ad valorem contractibus, quibus dedit causam dolo verfans circa qualitates ac eorum circumstantias, sive sint Juris stricti (quales sunt omnes in quibus Judex secundùm rigorem juris, & attentis contrahentium verbis tenetur judicare) sive sunt bona fidei (id est, tales, in quibus bona, & rectæ Judicis conscientia plurimum attribuitur, ut in emptione, venditione, locatione, conductione, deposito, commodato) donec exceptione doli mali rescindantur: postea *n. 22.* negat, quando dolo à tertio commissus est ignaro contrahente, deceptum posse agere ad rescissionem contractùs, sed duntaxat actione quanti minoris, id est, ut contrahens ad æqualitatem reducat. At adversus tertium potest actionem movere in id, quod interest, nempe, ut restituat lucrum cessans, & damnum emergens ex dolosa deceptione.

Adducit 4. *C. pro venit de Furejur.* ubi Episcopus rebus suis spoliatus, & jurare compulsus de non repetendis ablatis decernitur *Episcopum nullius juramenti vinculis super hoc posse constringi.* Resp. Esse incertum, an

Epi-

Episcopus hic fuerit spoliatus rebus Ecclesie administrationi sue commissis, vel vero propriis; si dicatur primum Juramentum omnino est irritum, utpote de re iniqua, cum Episcopus rerum Ecclesie administrator, & non proprietarius, non potuit in prejudicium Ecclesie se valde adstringere ad eas non repetendas. Non refert, quod Pontifex dicat se Episcopum absolvisse, est enim intelligendum de absolute declaratione, nempe quod quoad factum sit declaratus absolutus, vel quod sit absolutus quoad cautelam, id est, majorem securitatem, non de absolute a Juramento. Dicebantur res

ejus ideo, quia ejus curae commissa erant, Pal. cit. num. 11.

Si dicatur secundum, dicendum Episcopum fuisse absolutum proprie a Pontifice, qui nullam causam absolvendi, seu relaxandi Juramentum assignat prater metum tacite innuens hunc solum fuisse causam relaxationis, eumque sufficere, proinde quod coacte jurans nequeat vinculis juramenti firmiter, ac irrevocabiliter constringi, cit. Pal. Soarez 10. 2. de Relig. lib. 2. de Juram. cap. 10. num. 7.

* * *



§. IX.

De rescissione contractus extorti metu injusto & hujus probatione.

351. **C**ontractus, quem metus injustus causavit, vel est initus cum ipso metum incutiente, vel ex hujus intentione cum tertio innocente. Item vel jam est contractus traditione rei consummatus, vel nondum.

Jus succurrit laeso quovis modo. Et quidem si necdum res est tradita, hanc incussor metus petens repellitur exceptione metus, quam si excipiens probet, absolvitur per Judicem ab ejus impletione, Laym. in C. Abbas 2. de iis qua vi metusve causa fiunt num. 3. Gl. ibi Verb: **Causus.** Ratio, quia cui competit

R. P. Karch, Diss.

actio, a fortiori competit exceptio per Reg. qui ad agendum 71. in 6. Laesus autem habet actionem adversus concussorem seu authorem metus.

Si res e.g. donata, aut vendita jam sit tradita, Jus Civile non concedit actionem, eo quod voluntas coacta revera sit voluntas, L. si mulier 21. §. 5. quod metus causa gest. Atque adeo non defuerit consensus, sed quia inique metus incussus illum elicuit, Praetor laeso actionem Jure Civili non proditam ex aequitate concessit ad rei extradita redditionem; Hae actio quod metus causa

L1

num-

nuncupatur à verbis primis, à quibus Prætor incipit Edictum: *Quod metûs causæ gestum est, ratum non habeo L. 1. ff. quod metûs causa, &c.*

Factâ rescissione per Judicis sententiam Author metûs obligatur reddere non solum rem, sed etiam fructus perceptos, quosque metum passus percipere potuisset ex re sic extorta *L. sedet partus 12. pr. ff. eodem*, quia est restituendus in integrum *L. non interst. §. in fin. C. de his, quæ vi, metusvè, &c.* sed nisi fructus etiam percipiendi restituerentur, non foret restitutio in integrum, sive in statum, in quo secluso metu fuisset, *Zoës in ff. eod. num. 19.*

352. Eadem actio metu concusso competit adversus tertium, ad cujus manus à concussore devenit per cit. *L. non interest*, quia, ut quis ex alieno crimine lucretur, non finit naturalis æquitas. Unde non est actio purè personalis, sed etiam est actio in rem scripta, quia datur contra quemcunque, qui ex illato metu sensit commodum, licet ipse non intulerit, *L. metum 9. §. fin. ff. quod metûs causa*. Is sive sit ipse Author metûs, sive tertius, dum in hunc ab illo res transivit, si intra annum utilem conventus, ac à Judice jussus reddere, non paruit culpabiliter, ut contumax condemnandus est in quadruplum, cui tamen simplum inest, *§. item actio 27. Inst. de Actionib.* Hæc pœna non est metûs illati, sed contumaciæ, hac cessante intra annum condemnatur in simplum, uti & si condemnatur post annum, quia actio pœnalis Prætoria qualis est ista, non egreditur annum, nisi sit

actio furti manifesti, quæ est perpetua; *Inst. de perpetuis, & temp. Action. §. 1.*

Quando Titius te metu compulit, ut tertio e.g. Cajo vendas equum, duplex tibi competit actio, una contra compellentem personalis de refarciendo omni damno, altera contra Cajum, ut hic recepto pretio restituat equum, *L. si item §. 5. ff. de Actionib.* quia etsi Cajus acquisiverit Dominium in equum de jure civili, cum hoc jure venditio tunc valeat *L. Traditionibus 20. C. de passis*. Jure tamen Prætorio cum metus eam extorserit, est rescindibilis, etsi alius ab emptore, eum incusserit ita cit. *Gl. verb. Coactus, Sanch. Lib. 4. de Matr. D. 8. num. 7. ex L. si cum exceptione 14. §. in hac actione ff. de eo, quod metûs causa*, claro textu.

353. Cum metus aliquos contractus efficiat ipso facto invalidos, alijs jure validos, Judicis tamen Autoritate rescindibiles, Judex nec priores potest declarare nullos, nec posteriores dissolvere, nisi allegans metum, hunc probet, quia delictum, quale est injusta metûs incussio, non est præsumendum, sed alleganti incumbit onus probandi, *L. merito §. 1. ff. pro socio*.

Quæ igitur 1. An metus gravis probatio sit difficilis? Resp. affirmative cum Mascardo *de Probat. Conclus. 1057. num. 20. & 6.* quia metus consistit in mente, cum sit *instantis periculi, vel futuri causa mentis trepidatio L. 1. ff. de eo, quod metûs causa*, quæ autem in mente sunt, difficilem habent, pro-

probationem, præsertim cum metus relinquit simpliciter voluntarium, ac involuntarium secundum quid ut stabilitum est à num. 308.

Qu. 2. An, & quæ dentur argumenta, quibus legitime probetur gravitas metus? Resp. Affirmative, suntque omnia illa, quæ apta sunt inducere gravem metum, de quibus relege superius à num. 300. ad 306.

354. Qu. 3. An etiam conjecturis, seu indicijs probari possit, & quibus? Resp. ad primum, affirmative quia quæ in mente latent, cum sensibus non pateant, ex indicijs, quæ sensibus obijciuntur, sunt conjecturanda, nempe per propinqua, secus remota, & extrinseca Jalon in *L. interpositos num. 4. v. de transact.*

Resp. ad 2. Ejusmodi conjecturas in specie multiples recenseri apud DD. Pal. p. 1. tr. 2. D. 1. p. 14. à num. 3. Reiffenst. de jis, qua vi metusve &c. à num. 18. præcipuas compendiosè refert Wiestner *cod. num. 60.* primò si tractatus præcesserit de cogendo ad contrahendum. Secundò, si probes te fuisse incarceratum, aut etiam in privata domo clausum contraxisse. Tertiò, si post contractum fugeris, ne eum exequaris, nempe si detentio fuit injusta procedit conjectura hæc, uti & secunda, licet detinens non fuerit minatus carcerem diuturnum, aliudve grave damnum, sed sufficit, si satis probabiliter possis timere inferendum, si resistas, Pal. n. 5.

Dixi si detentio fuit injusta, nam justa non reddit contractum rescindibilem, aut jure nullum, si sit irrevocabilis, unde matrimonium à stupratore per

Judicem Ecclesiasticum compulsò contractum cum stuprata valet, etsi non dimissus ex carcere id contrahat, unde explodit Pal. consuetudinem quorundam Judicum Ecclesiasticorum existimantium non fore liberum, sed coactum matrimonium, si in carcere contrahat, exitus præcisè ex carcere, nisi habeat facultatem eundi liberè quo vellet, non censetur esse extra carcerem formaliter, uti probat Sanch. *Lib. 4. de Matr. D. 13. num. 4.*

Addit Pal. num. 6. quòd fuga post actum gestum sit quidem sufficiens conjectura pro præsumendo metu, non tamen integra probatio.

Quarto, in contrahente post actum initum insolitus pallor vultus, vox tremula, ac similia mentis consternatæ indicia observata, ex his plene probatis, & aliquando in defectum plenæ probationis accessu juramenti de actu metu extorto Judex declarabit nullum, aut rescindet Wiest. num. 60.

355. Qu. 4. An plus credendum duobus testibus deponentibus metum esse illatum, quàm pluribus etiam millenis negantibus. Communis affirmat cum Mascard. *Conclus. 1058.* quia negantes metum deponunt de spontaneo consensu Soli Deo cognito; e contra affirmantes metum testificantur de coactione, quæ actibus externis, utpote sensibilibus probatur; hæc autem probatio est potior, quàm mille purè negantium.

Wiestner num. 62. componit utramque opinionem, beneficio distinctionis, subscribens affirmativam in casu, quo duo deponunt de metu illato certo modo, determinato loco, & tempore, negan-

negantes verò præcisè deponunt actum esse sponte gestum.

Negativam verò sequitur, quando coactio certo modo, & tempore illata asseritur à duobus illis, alij verò numero plures, aut etiam pares negant tali modo, loco, aut tempore metum esse incussum, quia utrique deponunt de actu sensibus subjecto, & in hoc sunt pares, cæteris autem paribus fides potius adhibenda deponentibus, qui delictum excludunt, cum hoc in dubio non præsumatur *C. fin. de præsumpt. & cit. L. merito § 1. ff. pro socio*, consentit Sanch. *D. 27. num. 3. Pal. num. 8.*

Ampliat Wiestner, ad deponentes pro spontaneo cum circumstantijs actus gesti, (de quibus tacent stantes pro metu) ex quibus præsumptiones verosimiliores erui possunt.

356. Qu. 5. An metus probatio, arbitrio Judicis relinquenda? Pro affirmativa Decius apud Pal. *num. 7.* allegat *L. metus autem causa 3. ff. ex quibus causis major 25. annorum Rest.* Verum teste Pal. lex hæc solum probat Judicis arbitrio relinqui qualitatem metus, secus qualitatis probationem. Nihilominus asserit sæpe relinqui, quia sæpe non constat, an deponentes sint omni exceptione majores; nec an probationes pro metu vincant probationes pro spontaneo consensu: Ergo in similibus Judex debet decidere ex circumstantijs. Idem approbat Sanch. *num. 3.*

357. Qu. 6. Quando censendus sit injustus metus purgatus, seu cessante? Questionem hanc accuratè dissolvit ex alijs Pal. *num. 9.* & idèd cum eo. Resp. quamdiu non cessat causa metus non cense-
feri metum purgatum, durat autem cau-

sa metus ad tempus, quo metum patiens manet subjectus incutienti metum, Sanchez *Lib. 4. de Matr. D. 18. num. 7.* ut si Judex illum incutiat, dum officium ducat, aut vir uxori durante matrimonio, Pater Filio quousque hic illi subicitur. Ex hoc.

Infert Quatuor. Primò solviffe ex metu illum incarceratum qui in carcere cavit de solvendo, postea dimissus ex carcere, post intervallum solvit, quia nisi solvisset, iteratò incarceratus fuisset.

Secundò, si quis ex metu vendidit rem, postea ex intervallo illam tradidit, durante adhuc metu, venditio adhuc est facta ex metu.

Tertiò, uxor à Marito verberata ob dissensum præstitum instrumento mariti exigentis ab ea consensum, esto ex intervallo det assensum, hic censeatur factus ex metu.

Quartò, mulier ex metu ingressa Monasterium, licet pluribus annis ibi maneat, non purgat metum, quando hujus causa etiamnum permanet, vel adhuc vigent impedimenta reclamandi cit. Sanch. *num. 8.*

Ratio horum est, quòd causa metus semel posita præsumatur durare, quamdiu non probatur perire Menoch. *Lib. 6. præsumpt. 37.*

Unde, ut metus censeatur purgatus, opus est actu externo. qui omni ex parte significet spontaneum, & liberum consensum, unde si aliam interpretationem recipit, metum non purgat, Sanch. *num. 9.* ex Navar.

Hinc rectè *num. 10.* deducit, quòd ex metu jurans se soluturum, etsi solutio
appa-

apparenter sit spontanea, possit petere rescissionem, quia non præsumitur sponte sua, sed metu, perjurii incurrendi.

358. Dic ergo per quales actus demonstratur spontanea voluntas, metum purgans? Respondet cit. Pal. responsionem non esse facilem. Tres enumerat actus. Primus est, si actus celebratur in præsentia Judicis, seu Magistratûs, Sanchez *D. 27. num. 2.* cum Mascardo Jalone, quia favore Judicis agens potest repellere omnem metum. At Pal. cum Bart. Bald, putat solum inde præsumi purgationem metûs, secûs claram, hujus probationem.

Secundus est actus celebratus in præsentia consanguineorum, vel amicorum, cit. Sanch. cum aliis. Verùm hoc intelligit Pal. cum Mascard. quando consanguinei, aut amici possunt sufficienter resistere violentiæ metum inferentis non aliàs.

Tertius, est spontanea Cohabitatio cum inferente metum, ut si facile possit fugere, neque fugit, censetur voluntariè consentire, sic judicatur ratificari matrimonium aut professio metu facta, si contrahentes, aut profitentes non fugiant, aut non reclament dum facile possunt, ita exprimit C. ad id de sponsalib. & ibi Gl. Hunc actum approbavi in *tract. de Matr. n. 167.*

Addo cum Pal. ex Pont. *lib. 4. de Matr. cap. 17 n. 17.* Mascardo *de Probat. conclus. 1055. num. 39.* non præsumi purgatum metum in matrimonio, quamvis in viri domum traducatur ibique habitet modico tempore, si statim repetat paternam domum præsumitur enim non sponte cohabitasse, cum fugerit, quamprimùm potuit.

* *
*



§. X.

De reclamante contra Professionem ex metu factam, ubi de modo eam ratificandi, & de pluribus ad professionem pertinentibus, ac de ejus occasione agitur?

359. **N**on rarò contingit, uti mihi experientia constat, quòd post Professionem prætendatur nullitas Professionis ob aliquem defectû temporaneum e.g. legitimitatis, aut ob metum, & ex hoc capite communiter solet fieri reclamatio, cum per *num. 333.* Professio injusto

gravi metu directè extorta sit Jure Ecclesiastico irrita; quapropter hoc loco opportunè quæstio proposita agitari potest. etsi aliàs locus proprius ejus sit in tractatu de statu Religioso.

Pro fundamento dicendorum sit Trid. *Ss. 25. cap. 19. de Regular. quicumque*

Ll 3

Re-

Regularis pretendat se per vim, & me-
 eum ingressum esse Religionem, aut eti-
 am dicat ante aetatem debitam profes-
 sum fuisse, aut quid simile &c. non au-
 diatur nisi intra quinquennium tantum
 à die professionis, & tunc non aliter,
 nisi causas, quas pretenderit, dedu-
 xerit coram superiore suo, & ordinario.
 Quòd si antea habitum spontè dimiserit,
 nullatenus ad allegandum quamcunque
 causam admittatur: sed ad monasteri-
 um redire cogatur, & tanquam Aposta-
 ta puniatur: interim verò nullo privi-
 legio Religionis suae juvetur.

In hoc decreto tres postulantur con-
 ditiones, ut reclamans frui possit reme-
 dio ordinario reclamationis. Prima est
 non dimissio habitus, nisi ex causa justà;
 hanc conditionem mitigat Sanch. lib. 7.
 D. 37. num. 4. quod sit audiendus etiam
 temerè dimittens, dummodò reassumat,
 approbat Pal. tract. 16. de statu Religio-
 so D. 2. p. 7. num. 7. Secunda, ut
 causam nullitatis deducat coram superiore
 locali Professionis, & Ordinario, seu
 Episcopo, Pal. num. 6. Copulativa exi-
 git presentiam amborum. Tertia, ut
 causa nullitatis proponatur intra quinque
 annos à die Professionis tantum compu-
 putandos: ly tantum est particula ex-
 clusiva affirmans id, quod proponit &
 negat omnes alios casus prater expressos
 L. ob as C. de prediis Minor.

Deinde dicit à die Professionis esse
 computandos annos non ergo à die no-
 titiæ, aut à die sublatis impedimenti etiam
 in illo, qui ignoravit nullitatem Profes-

sionis, aut laboravit alio impedimento,
 Barbos. in Collectam ad cit. C. Trid.
 num. 7. Pal. num. 5. sustinet opposi-
 tum.

Ratio, cur non sit audiendus, post
 quinquennium est, quod ex perseveran-
 tia in Religione præsummat Professio;
 etsi fuisset nulla, ratificata. Hæc præ-
 sumptio est Juris, & de Jure: est Juris,
 quia Jus eam induxit, seu jubet tam di-
 urnum silentium haberi pro signo ratifi-
 cationis: est de jure, quia super tali præ-
 sumptione lex inducit firmum jus, & ha-
 bet eam pro veritate exclusâ omni contra-
 riâ probatione, id est, probatio in con-
 trarium non admittitur (quia tamen non
 est ipsa veritas, non habet locum in re-
 bus indubitatis) nempe directâ quæ ad
 ipsam præsumptionem enervandam ten-
 dat; admittitur tamen indirectâ, quæ
 probatur, quòd qualitates eam præsum-
 ptionem constituentes, ut in materia
 præsentis capacitas in proficiente, non de-
 tur. De præsumptione Juris, & de
 jure vide fuscè Wiestner lib. 2. Decretal.
 tit. 23. à num. 34.

360. Professo asserenti etiam cum
 Juramento se nulliter Professum non cre-
 ditur in foro externo, quia contra stat
 præsumptio Juris & de Jure Sanch. cum
 aliis lib. 7. de Matr. D. 37. num. 14.
 Barbos num. 11.

Dices toto tempore 'Quinquennii
 ignoravit nullitatem Professionis aut im-
 pugnare justè impeditus eam coram Supe-
 riore, & Ordinario non potuit. Resp.
 Adhuc non esse audiendum, si nullitas
 Professionis fundata sit in impedimento
 temporaneo e. g. metu, aut defectu le-
 git-

gitimæ ætatis jam sublato intra quinquennium, quia ut constat ex textu Trid. currit Quinquennium non à die scientiæ nullitatis, aut sublato impedimenti, sed à Die Professionis.

Si instes, illud *C. quia diversitatem* §. de concess. Præbend. & L. 1. in fin. *C. de annali except.* quod legitime impeditis tempus non currat. Resp. Cum Sanchez *num.* 19. instantiam procedere, quando tempus certum statutum est in odium negligentis; qualiter constitutio *cit. cap.* 5. fuit edita contra solos negligentes: secus dum præfigitur certum tempus in alicujus favorem, uti est præfixum à Trid. quinquennium ob favorem, & tranquillitatem Religionis, ne hæc diu turbetur ab aspirantibus liberari à Jugo ordinis.

Porro Decretum Trid. non se extendit ad casum, quo persona Religiosa laborat impedimento perpetuo (loquitur enim de metu, & ætatis defectu, utrumque est temporaneum) tunc enim audientia nequit denegari, aliis retentio ejus utpotè inhabilis foret damnosa Religioni, Sanchez *num.* 32.

361. Quid si impedimentum est temporale, at duravit toto quinquennio e.g. metus, aut defectus ætatis, estne locus Tridentino? Resp. Cum Sanchez *num.* 34. negativè, quia quòd Tridentinum denegat audientiam post quinquennium, nititur præsumptione ratificatæ Professionis sed si impedimentum duravit toto Quinquennio, nequit præsummi pro tunc ratificatio Professionis, cum hæc sit impossibilis in eo, qui de jure est incapax profiteri. Hoc ergo casu fieri potest recla-

matio post Quinquennium nempe à tempore sublato impedimenti. Unde præsumptio Juris, & de jure tunc cessat.

Sed estne huic impedito etiam dandum quinquennium ad reclamandum incipiens à die evanescentis impedimenti? Respondet *cit.* Sanch. se dubium hoc nullibi legisse, censere autem non esse concedendum quinquennium, sed arbitrio viri prudentis tempus tantum, quantum sufficit ad reclamandum, & si intra id non reclamet, præsumendus est ratificasse.

362. Si quis neglexit reclamare contra suam Professionem invalidam potestne restitui in integrum adversus lapsum quinquennii? à quo hæc restitutio suppliciter petenda? Resp. Potest restitui, sed à nullo, nisi à Pontifice; quia restitutio in integrum Religiosi non reclamantis intra Quinquennium est remedium extraordinarium, vi cujus fictione juris reponitur in pristinum statum, in quo fuit ante lapsum quinquennii ad effectum agendi pro nullitate Professionis, hujusmodi autem remedii extraordinarii concessio spectat ad summum Principem, ut hic est Pontifex, nisi alicui alteri deleget hanc facultatem. Hodie autem in hoc negotio Romæ concessa est hæc facultas S. Congregationi Concilii, aut Regularium negotiis præpositorum Cardinalium, alterutra enim ex his ardiri solet, coram qua reclamans debet allegare causas, ob quas nequiverit intra Quinquennium reclamare e.g. ignorantiam, aut impedimentum aliud (ad hæc probanda non sufficit juramentum reclamantis per *num.* 360.) quæ prius cognitis saltem summarie nullitatibus deducendis,

&

& justo impedimento reclamandi intra quinquennium, restitutionem illius in integrum concedere solet, prout non semel fieri se vidiisse, testatur Barbos. num. 9.

Restitutio hæc fieri consuevit non soli minori ob ætatis fragilitatem, sed etiam majori ex clausula generali *L. 1. §. 1. ff. ex quibus causis major, si qua alia causa justa videbitur, in integrum restituam*, major Sanch. nu. 22. fusè ostendens ex Jure concedente hoc restitutionis remedium adversus sententiam, quæ transivit in rem Judicatam imò etiam contra tres sententias conformes, esto tam pro his, quàm pro illa stet præsumptio Juris, & de Jure.

Licet per *L. in causa 1b. §. 3. ff. de minorib.* non detur restitutio adversus actum, qui non valet, quia tunc habet remedium ordinarium, quo juvetur. *Et generaliter*, inquit cit. *Lex, probandum est, ubi contractus non valet, pro certo Prætozem se non debere interponere*: Quod enim jure nullum est, rescindi non potest, restitutio autem est remedium rescissorium. Unde quando remedium ordinarium est pinguius extraordinario, locum non habet cit. *Lex, Wiestner de Regularibus, & transigentibus ad Religionem num. 94.* secus si extraordinarium est pinguius, prout est restitutio in integrum *Wiest. de in integrum restit. num. 11. ex L. rem. majoris 2. C. de rescindenda vendit.*

Rursus restitutio non conceditur, nisi læso *Clem. unica de In integrum Restit.* in nostro autem casu adest non modica læsio, si quis invitus obligaretur perpetuò ad statum valde sibi arduum, ad

quem summa libertas, & affectus desiderantur, cit. Sanch. circa fin.

363. Qu. 1. An ut valeat Professionis ratificatio, notitia de nullitate Professionis sit necessaria ex parte Religiosi, ac Religionis; atque ex parte utriusque novus consensus Certum est Primò, ratificari non posse ante sublatum impedimentum, quia aliter consensus Professi est nullus. Certum est secundò, ex parte Professi prærequiri scientiam de nullitate Professionis, quia ratificatio est novum votum, ad quod est necessaria intentio se noviter obligandi, sed hæc haberi non potest sine scientia nullitatis, hæc enim seclusà ratificatio procedit ex erroneo judicio judicante prima vota valuisse, consequenter talis approbativa voluntas non est libera libertate inductiva novæ obligationis, sed præcisè approbat præteritam, sed hæc fuit nulla, uti supponitur.

Excipe eum, qui habet affectum conditionatum revalidandi, si Professio fuisset nulla, ~~in hoc nulla~~, in hoc enim non desiderari notitiam determinatam de nullitate, sed sufficere, quod cognoscat esse possibilem, ac sub hac conditione ratificationem ejus intendere, merito observat Pal. p. 3. tract. 16. de statu Religiosa D. 2. p. 5. num. 3. ex Less. lib. 2. cap. 41. dub. 7. nu. 60.

Gravior difficultas est, an etiam ex parte Religionis debeat esse scientia nullitatis, ac nova acceptio. Ratio affirmandi est, quod Professio sit reciprocus contractus virtute cujus Religiosus se tradit Religioni paratus subire ejusdem onera juxta ordinis Regulam, Religio
verò

verò acceptat traditionem, vicissimque se obligat ad alendum Religiosum, eique providendum in spiritu, sed hic contractus nequit revalidari sine novo utriusque consensu, nam contractus ab initio nullus, tractu temporis convalescere non potest: Professio autem ex quocunque capite fuerit à principio nulla, fuit utrinque nulla; demus fuisse nullam ex parte Religiosi defectu consensûs, etiam tunc fuit nulla ex parte Religionis, quia hæc nequit acceptare traditionem: quando hæc est nulla, seu non existit, si autem fuit irrita ex parte Religionis, pariter fuit etiam irrita ex parte Religiosi, hic enim non intendit se tradere Religioni, & obligare, nisi vicissim illa se obliget, sed hæc supponitur se non obligasse, ergò nec ille. Hinc consequens est etiam Religionem debere esse conscientiam nullitatis, debet enim habere voluntatem ratificandi, proinde cognitionem possibilis ratificationis, sed hæc non est possibilis sine nullitate Professionis, ergò nec voluntas ratificandi sine cognitâ nullitate.

364. In hac difficultate resolvenda discurrendum est, sicut de matrimonio carnali, circa quod, quando est irritum, sunt variae opiniones, an requiratur ex parte utriusque conjugis novus consensus proinde etiam notitia de nullitate matrimonii.

Prima opinio distinguit inter nulliter Professum de se habilem, ut si fictè consensit, aut injusto metu compulsus; & inter Professum, cujus Professio fuit nulla ob defectum consensûs legitimi ex parte Religiosi & Religionis, ut si profitemens sit inhabilis ob inexpletum Novitiatum, aut ob defectum ætatis. In primo

R. P. Karch, Diff.

casu sufficit renovatio interna consensûs quovis tempore elapso in Religioso, quia ex parte Religionis fuit validus utpote acceptans traditionem Religiosi habilis, hicque consensus perseverat, dummodo Superior Professionem acceptans non revocet, ita Sanch. *lib. 7. de Matr. D. 37. num. 60. & 61.* Sustinet ut probabilius cum Navar. &c. sicut. *lib. 2. D. 32. a. 9.* docuit carnale matrimonium personarum habilium, sed nullum ob fictum consensum aut extortum metu injusto sufficienter revalidari per renovationem legitimi consensûs ex parte conscientiam impeditenti, eò quòd consensus alterius perseveret. Ut tamen hoc loco *num. 8.* censet oppositam sententiam esse satis probabilem exigentem novum utriusque consensum, ut matrimonium convalescat, ita etiam sentit probabiliter necessarium esse etiam ex parte Religionis novum consensum, atque etiam cognitionem nullitatis.

In casu verò secundo inhabilitatis existimat probabilius cit. *D. 37. num. 63. & 64.* ut revalidetur Professio, superiorem debere fieri conscientiam nullitatis, eumque de novo consentire, ac acceptare actu externo, uti & ex parte Religiosi novam extornè traditionem; hoc ipsum expressit cit. *D. 32. num. 4.* à paritate matrimonii ob impedimentum dirimens irriti, quod non potest fieri validum absque novo utriusque consensu Sanch. hic *num. 2.* cum S. Th. *in 4. dist. 40. q. unic. a. 4. ad 6.* & plerisque Theologis, ac Canonistis subdens non sufficere, si conjuges internè consensum renovent, sine externo signo, unde *Disputatione sequente 36.* Controversiam proponens, an ut ra-

Mm

tifi-

tificetur ejusmodi matrimonium oporteat Conjugem alterum impedimenti ignarum certiorare de nullitate matrimonii, refert duas sententias; prior negat, sed cessante impedimento satis esse, si gnarus cautè curet utriusque consensum renovari, de quo ibi vide *num. 2.* hanc sententiam *num. 8.* pronunciavit parùm probabilem, nisi urgens necessitas, & periculum adsit in practicanda opposita postulante certiorationem, extrema enim necessitas sententiam parùm probabilem, dummodò non sit omninò improbabilis, efficit probabilem, prout ibidem probat.

365. Nihilominùs Sanchez cit. *D. 37. num. 64.* arbitratur esse probabile ac in praxi tutum non exigì ex parte Religionis acceptationem novam, sed satis esse, si sublato impedimento Professus conscius nullitatis ratificet. Dixi ex parte Religionis, nam sufficit, èstque necessaria nova acceptatio cum scientia nullitatis primæ Professionis ex parte Pontificis, hic autem ratificationem Professi post sublatum impedimentum factum acceptat *C. significatum de Regular & C. 1. eod. nu. in 6.* quo loco Pontifex decernit convalescere Professionem per Professi ratihabitionem, aut annuam habitùs Professorum delationem. Ecclesia ergo nomine Religionis acceptat, idque supponit *num. 359.* cit. Trid. Præsumentis ratificatam Professionem per silentium quinquennale exercendo Professorum actus, & deferendo habitum.

Argumentum contra hanc opinionem ductum à paritate matrimonii non concludit, est enim Disparitas, quòd Ecclesia, cum non possit supplere consensum alterius conjugis ignari nullitatis, nequeat

acceptare renovatum consensum conscii nullitatis. E contra Pontifex cum sit supremus omnium Religionum Generalis potest supplere consensum, ac acceptationem Religionis, ac defacto acceptavit, ut consulat paci, ac tranquillitati Religionis, ac Religiosorum.

Resp. 1. Esse probabiliùs sine distinctione adhibita à Sanch. relato *n. 364. in pr.* ex quocunque capite sit Professio irrita, ut ratificetur, postulari novum consensum Professi cum nova acceptatione ex parte Religionis propter argumentum *num. 363.* factum in ratione affirmandi, ita Pal. *p. 3. tract. 16. de Statu Religioso D. 2. p. 5. num. 2.* Ob simile argumentum in *tract. Canonist. de Matr. num. 104. & 169.* Priore loco dixi sententiam, quæ negat necessitatem certiorandi de nullitate matrimonii conjugem ignarum damnari extra casum extremæ necessitatis apud Cardenas in *Crisi ad proposit. Innocentii XI. Dissert. 2. num. 662.*

Resp. 2. Defacto probabilem esse opinionem Sanchez proximè explicatam non requiri acceptationem novam ex parte Religionis, cui opinioni quoad rem videtur consentire etiam Pal. *num. 4.* ubi Respondet ad Decretum Trid. proximè citatum, eo convinci non eodem modo scientiam de nullitate requiri ex parte Religionis, quo ex parte Professi; nam in illa non requiritur determinata scientia nullitatis, quia consensus illius præstatur, quoties Professus ratificaverit, hoc ipsum autem concedit Sanchez docens nomine Religionis acceptare Pontificem. Pariformiter sentit Wiestn. *de Regul. & transiensib. & 6. num. 97.*

366. Habétne locum ratificatio Professionis tacitæ etiam in Professis Societatis JESU, Ratio negandi, quod in Societate non detur tacita Professio, seu incorporatio, nam in ea ad Professionem essentialiter requiritur illam scripto publicè legi *p. 5. constit. cap. 3.* cit. Pal. *p. 1. num. 10.* Resp. Affirmativè cum Pal. *p. 6.* ex Soarez *tom. 4. de Relig. tract. 10. Lib. 3. cap. 8. à num. 5.* quia jura citata proximè de ratificatione Professionis tacitæ non excipiunt Societatem. Ratio allata negandi convincit, quod in Societate non detur prima Professio tacita, secùs quòd prima Professio invalida seu incorporatio non valeat reparari tacitè, & quidem eo modo, quo in aliis ordinibus per annualem gestatione habitus Professorum, horumque exercitia. At in Scholasticis, cum post vota biennialia nec gestent habitum à Novitiis distinctum, nec actus proprios Novitiis non communes habeant, neque sit tempus determinatum ad vota, cum differri possint *Exam. Gen. cap. 1. num. 2.* non apparet locus tacitæ ratificationis, Wiestner *de Regular. & transeunt. num. 8.* ex Pal. *p. 1. num. 10.* Soarez *à num. 3.*

An ad revalidandam Professionem Novitiatus debeat repeti? De hoc resolvit clarè, & distinctè Sanch. sæpe cit. *D. 37. à num. 45.* ubi & certum præmittit non esse repetendum quoties novitiatus fuit validus: at si fuit irritus, ut probabiliorem amplectitur opinionem, quæ negat necessitatem repetitionis, etsi fuerit Professio irrita defectu ætatis, ut si sit emissâ ante annum 16. completum, aut ante expletum integrum annum novitia-

tus, sed sufficit professionem ratificari completo tempore, quòd deerat illi anno, ita Sanch. *num. 49. & 50.* quem quoad omnia sequitur Pal. *p. 5. num. 7.*

367. Qu. 2. An is, qui certus est se non esse Professum, nec ratificasse Professionem, si nullitatem Professionis moraliter nequit probare, fugere possit? & an superior moraliter certus de nullitate possit illum clam dimmittere. Dixi, *qui certus est*, nam dubius debet spectare naturam dubii, ut inde inferat, pro qua parte stet possessio, an pro ipso vel pro Religione; si pro hac, nequit fugere, si pro ipso potest Pal. *p. 7. num. 8.* at Sanchez *lib. 7. D. 37. num. 12.* condemnat eum etiam in foro conscientie ad permanendum, quandiu non constat de contraria voluntate, tunc enim contra eum est præsumptio juris, quæ habetur pro veritate, donec probetur contrarium.

Sanchez *num. 11.* ad 1. ad Quæstionem simpliciter affirmat secluso scandalo, quia decretum Tridentinum nititur merâ præsumptione ratificationis, & idè in solo foro externo habetur pro præsumpto, secùs in foro conscientie, cum nec verbo id insinuet Tridentinum, sed duntaxat audientiam in foro externo. Exinde deducit, quòd remoto scandalo, sine reclamatione possit clam fugere, nec ut Apostata puniri, sed uxorem ducere, quia nullo vinculo obstringitur Religioni.

Pal. *p. 7. num. 9.* id ipsum approbat quando moraliter non potest probare nullitatem, nam probationem moraliter impossibilem non tenetur attentare. E contra si facile probari potest, negat sine

mortali posse fugere, & habitum dimittere, quia Religio est in possessione, quâ per fugam privat authoritate propriâ.

Addit tamen ut certum, quod fugiens etiam in casu isto facilis probationis, non obligetur revertere ad Monasterium, etsi citaretur sub comminatione Excommunicationis, quia citatio nitiur falsâ præsumptione ratificata Professionis.

Item notat rarò, aut nunquam ex tali fuga oriri scandalum sub obligatione vitandum, utitur enim jure suo, à quo nequit abstinere sine gravi damno suo, tum quia rarò alij summunt sine causâ justa occasionem fugiendi.

Resp. Mihi placere simpliciter opinionem Sanchezij, quod enim Pal. dicat Religionem privari Possessione, procedit de Possessione præsumpta, secus de vera; præsumptio autem cessat dum constat de opposita veritate.

Resp. ad 2. affirmativè, etsi in foro externo, seu ex officio procederet, quia dimittens talem volentem nullam facit injuriam Religioni, cum Judex sit moraliter certus, uti esse debet, Religionem nullum jus verum in eum habere, ergò potest eum ejicere clam sine scandalo, sicut Judex conscius Innocentiæ secundum allegata & probata Rei, potest illum clam sinere fugere dando illi occasionem fugiendi.

Potrà moralis certitudo de nullitate Professionis non erui potest ex asserto nudo fictè, aut aliter nulliter Professi per num. 360. sed ex circumstantijs est eruenda, Sanch. num. 14.

368. Qu. 3. An non ratificans Professionem irritam, cui negatur audientia

in foro externo post Quinquennium ob defectum probandi ignorantiam, aut justum reclamandi impedimentum, teneatur Regulam, & vota servare?

Resp. 1. Non teneri ad Regulam, nec ad vota per se loquendo, quia obligatio hæc servandi radicitur in vero voto, quale hic nullum supponitur intervenisse. Dixi per se loquendo, quia cum præsummatur esse Religiosus, ne scandalizet alios, obligatur illa in publico observare, Sanch. num. 36. Pal. p. 4. num. 1.

Resp. 2. Sive quis bonâ, sive malâ fide fuerit nulliter Professus, non tenetur Professionem ratificare, Sanch. num. 38. & seqq. Pal. num. 3. Soarez 10. 3. de Relig. lib. 7. c. 7. à num. 6. contra Navar. Ratio quia ad statum valde difficilem, & arduum nemo potest obligari, nisi à propriâ voluntate, status autem Religiosus est talis, ergo.

369. Qu. 4. An obligetur, qui sive bonâ fide, sive malâ non est Professus, nec in foro externo auditur reclamans, aut non reclamat ob defectum probationis suæ nullitatis in Professione, nec commodam habet fugiendi occasionem absque scandalo, & periculo majoris damni, an inquam saltem talis ratificare Professionem obligetur. Ratio affirmandi, quia nemo potest, nisi verus Religiosus suffragia ferre, ali ex bonis Monasterij, dispensari, absolvere, & absolvi, ad Ordines promoveri, Prælaturam accipere, sed nisi ratificet, non est verus Religiosus ergo, nisi ratificet, nequit prænominatis frui, aliàs invalida erunt suffragia, injustè summet alimenta cum onere restituendi, nulliter dispensabitur,

nulliter absolvet & absolvetur, ad ordines quidem valide promoveri potest, at illicitè non sine gravi scelere. Ob hæc Navar. apud Sanch. *num.* 37. videtur affirmare monens Confessarium, ut cum fictè Professo prudenter se gerat, injungendo, ut vel ratificet, vel resiliat; præsertim ad alterutrum tenetur, quando culpâ Professi fuit Professio irrita.

Resp. ad Questionem etsi fidei malâ nullam fecerit Professionem, etiam talem deobligari ratificare, nec resiliere, quamdiu non offertur illi commoda occasio fugiendi in remotas partes, ubi contra scandalum vivere possit, aut etsi posset fugere, non tamen sine scandalo, & gravi sua nota. Ratio est eadem pro isto Responso, quam dedi in Responso 2. ad q. 3. ita cc. ibi DD. Non obstat culpa, si quam commisit, quia ratificatio foret pœna excessiva culpæ Sanch. *num.* 38. *in fine.* Unde in talibus Angustijs, & perplexitate constitutus potest se gerere, ac si verus esset Religiosus, quoties absque gravi nota vitare non potest, ita Pal. cit. deducens hinc sequentia.

370. Primò potest accipere alimenta cum onere hæc recompenfandi suis obsequijs, si æquent, aliàs si excedant alimenta, debet habere animum satisfaciendi suo tempore, si poterit, aliàs mortaliter peccaret, Sanch. *n.* 42.

Secundò etsi ex præcepto Ecclesiastico nemo possit ordinari sine Patrimonio, aut titulo Professionis, aut Beneficij, nec sine dimissorijs legitimi Prælati attamè in hoc urgente casu hoc cessat præceptum, sicut etsi ex præcepto occultus Excommunicatus, aut Irregularis nequeat ministrare Sacramenta, deobliga-

tur tamen præcepto hoc, si absque nota gravi Ministerium vitare non potest.

Tertiò potest validè administrare Sacramenta, dispensare in votis virtute Privilegiorum alijs Religiosis concessorum, sic absoluti ac dispensati sunt verè absoluti, & dispensati ob titulum coloratum cum errore communi, seu populi per *L. Barbarius ff. de Officio Prætorum.*

Ex eodem capite si Prælaturam declinare non potuerit, omnia ejus Publica gesta sunt valida Sanch. *n.* 38.

Cæterùm omni modo debet adlaborare, ut vel ratificet Professionem, vel arripiat occasionem commodam fugiendi in partes remotas, ubi ignotus vivat, quia sola necessitas illum excusat à peccato Sanch. *num.* 41. Unde quoad suam Personam nullis uti potest Privilegijs Religionis, ut mox dicetur.

Econtra talis Religiosus nequit absolvi, nec in votis dispensari, nisi à Confessario, qui potest hæc præstare etiam sæcularibus, sæcùs ab eo, qui potest absolvere, aut dispensare cum solis Religiosis ex Sanch. *num.* 42. quia non est verus Religiosus, potestque absque nota se excusare manifestando veritatem Confessario, qui in illo foro illi credere debet, & adire Confessorem pollentem jurisdictione in sæculares. Denique dum aptè non potest subterfugere, potest suffragari in Electionibus, ac de se factæ Electioni consentire. Hæc omnia Pal. quibus ferè per omnia consentit Sanch. à *num.* 38. Less. *Lib. 2. c.* 41. *num.* 65. *vers. Notandum.* Soarez *c.* 2. *num.* 6. Ex his soluta manent objecta in ratione affirmandi.

Religiosus nullitatem Professionis probare tentavit, sed probare non potuit, potestne eum Religio compellere, ut ex animo ratificet? Affirmat Soarez n. 7. & 8. quia Religio Professum modo debito retinendi habet jus, sed modus debitus eum retinendi est, si votis sit adstrictus. Resp. Probabilius negativè, quia potestas solum præsumpta, non vera est in Religione respectu talis Professi, ergò verè nequit illi præcipere, cùmque in conscientia obligare, Pal. num. 4. lex enim innitens falsâ præsumptione non obligat in conscientia, de quo vide eundem p. I. tr. 3. de Legib. D. I. p. 14. num. 12.

Si dicas Professus se tradidit Religioni. Resp. Se tradidisse non ut possit compelli ad profitendum, sed ad servandam veram Professionem.

371. Qu. 5. Quis Religiosus dicatur ejectus? quis fugitivus? Tertio, an, & ob qualem culpam possit ejici? Quarto, quis incorrigibilis censendus? Resp. Ad 1. & 2. ejectus dicitur is, qui ab ordine suo non spontè recessit, sed à suo Prælato expulsus, Pirthing de Regularib. & Transseunt. num. 187. Fugitivus verò, qui à Monasterio suo absque Prælati Licentia animo ad tempus vagandi, & postea redeundi recessit; ad tempus inquam, quia si abit animo perpetuò vagandi, est Apostata.

Fugitivis accenset Trid. Sess. 24. c. 4. de Regular. eos, qui recedunt sub pretextu eundi ad Superiores suos: hoc tamen Decreto non comprehenduntur recedentes ob vexationem manifestè injustam Superioris immediati, & pro Justi-

tia accedentes mediatum C. si verò 3. de Sent. Excom.

Resp. Ad 3. primò ex verissima, ac communiore sententia apud Sanch. lib. 6. Moral. c. 9. num. 3. contra Host. Abbat. posse à Religione expelli Religiosos contumaces, & correctioni resistentes, ita S. Th. quodlib. 12. Art. fin. ex C. cum ad Monasterium 6. de statu Monach. Estque mos hic receptus passim in Religionibus ut D. Augustini, Benedicti, S. Francisci Reg. c. 13. præsertim autem in Societate JESU, vide Wiclt. de Regular. & Transseunt. n. 151.

Resp. 2. ad 3. Non esse ejiciendum ullum, nisi propter delictum excessivum, Scandalosum, & Nocivum Ordini, idque evidens ex evidentia facti, aut Rei Confessione, aut legitima probatione notorium, quia ejectio est poena publicæque gravissima, ergo poscit culpam gravissimam argumentò *Can. non afferamus 21. in fin. 24. q. 1. & C. qua sevit 2. de jis, qua à majore parte capit.*

An sufficiat delictum semel commissum? Resp. Etsi in casu speciali possit aliquando decerni ejectio, regulariter tamen debet esse repetitum, ut mox ostendam.

Resp. 3. ad 3. De jure communi nequit Regulariter expelli, nisi ob incorrigibilitatem, ad quam prærequiritur prævia monitio, ac punitio trina, Gl. in C. statuimus, 6. verb. *Monitionem de Sent. Excom. in 6.* atque toties relapsi emendatio sit desperata C. cum non ab homine 10. de Judicijs.

372. Quis autem censendus sit incorrigibilis. Respondet Sanch. num. 4. tria requiri, primò perseverantiam in crimi-

criminibus æque gravibus, aut gravioribus etiam dissimilibus. Secundò non desistentis post trinam monitionem. Tertio fugam ex Decreto loco Pœnitentiæ assignato.

Verùm jure hodierno ex S. Congreg. Decreto jussu Urbani VIII. edito de Regularibus Apostatis & Ejectis apud Barbos. in *C. fin. à num. 23. de statu Monachor.* & Wiest. *num. 154.* ad effectum ejectionis nullus est incorrigibilis, *Nisi ultra ea, quæ ex Juris communis dispositione requiruntur, delinquens unius anni spatium in jejuniis, & pœnitentiis probetur in carceribus, & elapso anno nihilominus non resipuerit, sed indurato animo in sua pœnitentiâ permanserit.*

Nunc per Decretum Innocent. XII. suo nomine à S. Congreg. Trid. Editum 1. Maji 1693. de ejectis, & fugitivis restringitur annus ab Urbano integer ad incorrigibilitatem requisitus ad Menses sex tantum continuos. Ex his patet Responsio ad 4. in q. 5. propositum.

Eadem autem Congregatio apud Reiffenst. de *Regular. & Transcunt. num. 233.* potestatem incorrigibiles ejiciendi vult esse penes Generalem tantum ex assensu sex Patrum ex gravioribus Religionis. Hæc de jure communi.

De jure verò quarundam Religionum peculiari possunt expelli ob alia plura crimina, idemque Jus à sede Apostolica approbatum decernit, penes quos sit expellendi potestas, tale Jus est in Societate JESU, Sanch. *num. 5.*

Teneturne Religio ejectum plenè emendatum recipere, ac restituere pri-

stino loco, & gradui? Resp. ad 1. Affirmativè, nisi ejus receptio ob causam specialem non expediat Monasterio, Less. *Lib. 2. de Just. c. 41. num. 112.*

Resp. ad 2. eos, & quidem sine nova Professione contra Navar. esse recipiendos ad pristinum locum, & gradum, in quo erant nondum ejecti, ita Sanch. *num. 33.* quia à priori obligatione Professi non erant absoluti, sed suspensi, quamdiu non recipiuntur, Wiest. *num. 158,* nisi inquit ob gravitatem delicti ad tempus, aut perpetuò ad alios deterrendos privetur.

373. Qu. ultimò. An Religio teneatur in fugitivos, & Apostatas inquirere? an quovis in loco deprehensos possit capere, ac incarcerare? & quæ pœnæ jure communi illis impositæ. Resp. ad 1. Affirmativè per expressum textum *C. fin. de Regular. & Transcuntib.* Hoc capit. esse consuetudine hodiernâ fermè abrogatum cenet Pirrhing ad hanc *Rubr. num. 193.* ex Sanch. *num. 18.* Laym. *Lib. 4. tr. 5. c. 13. n. 7.* proinde de jure naturali solum esse inquirendos, ac revocandos injustè ejectos. Quoad fugitivos verò, & Apostatas inquirendos, reducendos, ac corrigendos à Prælati ordinem serventur Regulæ & Constitutiones in ordine præscriptæ.

Reiffenstuel ad eandem *Rubr. num. 259.* adhæret Fagn. *ad cit. C. fin.* Arbitranti hanc consuetudinem esse corruptellam, eò quòd militet contra Jus divinum, vi cujus quisque pastor tenetur oves pascere, & errantes pro possibili reducere. Nec tamen necesse est, nec sufficit *annuatim* id facere, sed toties, quoties opus est, & occasio spēsque adest

inve.

inveniendi salvis Ordinis constitutionibus, in quo puncto plurimum est attendendum ad ordinis statuta.

Verum rectè refellit Pirrhing quod observantia cit. C. *fin.* juxta ibi Præscriptum, nempe ut annuatim fiat inquisitio, non sit Juris divini.

Addit illud certum esse, quòd prædicta Decretalis reducendi fugitivos & justè ejectos non obliget Prælatos, dum revocatio foret aliis Religiosis scandalosa,

nec si eorum correctio sit desperata, consentit Sanch. *num.* 19.

Resp. ad 2. De Pœnis consule-
pum cit. Reiffenst. à *num.* 253. Wiest.
à *num.* 147. negantem jure communi
pœnas esse in fugitivos constitutas, nec
teste Reiffenst. Apostata de jure antiquo
incurrunt Excommunicationem ipso fa-
cto, at bene speciali omnium ser-
mè Religionum.

**
*

ARTICULUS VI.

An Ignorantia causet involuntarium, aut imminuat.

§. I.

Quid & quotuplex sit ignorantia?

374. **Q**U. I. Quid, & quotuplex sit ignorantia? Resp. ad 1. Ignorantia negativa est *carentia cognitionis, sive scientiæ debite.* Dixi *negativa*, quia errorem actualem, sive Judicium dictans licere, quod non licet, aut è contra, vocant aliqui ignorantiam positivam, quæ etiam solet dici ignorantia prævæ dispositionis, Vasq. 1. 2. D. 117. C. 1. *num.* 1. Hic potissimum sermo erit de negativa.

Resp. ad 2. Esse multiplicem carentiam debiti scientiæ; primò alia est Juris, alia facti. Ignorantia Juris est nescire legem, seu obligationem, ut si quis ignoret contractum usurarium esse

illicitum, vel Christum obligasse ad universalia mortalia confitenda &c. Ignorantia facti est nescientia ejus, quod contingit sive per se, sive per alium: si quis nescit, quòd ab ipso est factum, dicitur habere ignorantiam in facto proprio, ut si quis accedat ad scæminam ignorans esse alienam; aut si scit esse alienam, ignorat tamen esse consanguineam, aut conjugatam; prior facti sui ignorantia est circa substantiam, posterior est ignorantia facti quoad circumstantiam consanguinitatis, aut conjugii. Ignorans id, quod ab aliis fit, dicitur habere ignorantiam in facto alieno.

375. Ignorantia tum Juris, quam facti